

Börzsönyi Helikon

A Spangár András Irodalmi Kör művészeti folyóirata

II. évfolyam 2. szám 2007 február

Sági Sándorné Sára Anna: *Ecsetek vázában* (akvarell)

Tartalom:

- 3. o.:** *A csodák mindig mással esnek;* (Karaffa Gyula írása)
4.-5. o.: *Hazatéréseim;* (Ketykó István verse)
6.-7. o.: *Késői jussok;* (Pogány Zoltán verse)
9.-12. o.: *Helyünk a diskurzusban;* (Handó Péter esszéje)
14.-17. o.: *Dér;* (Cegléd József prózája)
18.-19. o.: *Bemutatjuk: Tinyei Brigitta versei;*
20. o.: *A címzett ismeretlen;* (Móritz Mátyás írása)
21.-22. o.: *Vesszőkosár; Széjjelnézel a jövőben; Százévesek; Rád nézek; Hatkezes;* (Szikra János versei)
24.-36. o.: *Berkenye: Egy németajkú település Nyugat-Nógrádban;* (Végh József képes helytörténeti írása)
37.-53. o.: *Nógrád megyei alkotókörök bemutatkozása I. ; A pásztói Athéné Alkotó Kör*
54. o.: *Könyvajánló;*
55. o.: *Megint csend;* (Székács László verse)
57. o.: *Fészek-meleg;* (H. Túri Klára verse)
58. o.: *Téli tájban;* (Fetykó Judit verse)
59.-61. o.: *Auditor: Irma; Fel proletárok;* (Szávai Attila írásai)
62. o.: *Utolsó líra;* (Szunyogh Pál verse)
63. o.: *Telihold Diósjenőn;* (Hörömpő Gergely verse)
65.-68. o.: *Hírek; Pályázatok;*
69. o.: *Impresszum;*

Lapszámunk képei:

Februári lapszámunkba a romhányi *II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola* rajztanára, **Sagyibó Sándorné Sára Anna** akvarelljei kerültek be. Köszönet az Alkotónak a képek közlési jogáért. (A Szerk.)

Címoldalon: **Ecsetek vázában;**

8. o.: **Pincesor;**

13. o.: **Olvasás;**

23. o.: **Nyírjesi tónál;**

56. o.: **Ipolypart;**

61. o.: **Pincék;**

64. o.: **Abádszalók;**

Hátsó borítón: **Utca;**

„A csodák mindig mással esnek...”

Amikor ezeket a sorokat rovom, túl vagyunk „jégtörő” Mátyás napján. Nem talált jeget, vajon csinál-e? - kérdezem, miközben a meleg szobából az ablakon kitekintve halk és békés hőesést lát a szemem. De szép, de idilli... „innen, bentről nézve”!

Bárcsak minden dolgunkat ráhagyhatnánk egy „felsőbb hatalomra”, aki, ha bajba lennénk, segítene, aki, ha segítséget szenvednénk, megelégitene! Aki időben adna esőt, és időben hozna szelet, aki időben hagyná végezni az aratást, és időben hagyná a csűrbe takarni a gabonát. Mondok egy örömhírt: Van „felsőbb hatalom”, és minden időben történik! Csak annyira elszoktunk az apró áldások, apró csodák észrevételétől, hogy azt gondoljuk, idegen, embertelen, és könyörtelen-vad világban élünk, hogy az a „felsőbb hatalom” levette rólunk a kezét. Nem így van! Mindenkiel történhet minden, ez igaz, hiszen csak egyszerű, gyarló emberek vagyunk itt a Földön, szerencsére, -bár sok mindent megtanultunk már- vannak dolgok, amikbe nincs beleszólásunk. Még a legerősebben hívő emberrel is megtörténhet bármi, emberi megítélés szerinti rossz, és fölösleges dolog a „bűneit” keresni a szerencsétlenségében. Az élet erről is szól: Nehéz, sokszor embertelen körülmények között megőrizni hitünket, emberi arcunkat, lelkesedésünket, álmaink valóra váltásának lehetőségét és kényszerét. Ez is egy igazi csoda, ha így, vagy legalább is erre törekedve tudja valaki leélni életét! „A csodák mindig mással esnek...” – mondhatja a megfáradt, elfásult, hitehagyott ember, s az építés, a lelkesedés, a munka helyett orvoshoz kezd járni, saját pszichológusa, ügyvédje lesz minden eshetőségre számítva, ilyenkor gyakran bezáródnak a kapui és az ajtói, ilyenkor gyakran hozzányúl a pótszerekhez, ilyenkor gyakran megszakítja kapcsolatait rokonaival, barátaival, és visszavonul az idegőrlő, és sorvasztó magányba.

Nem szabadna ennek így történnie! Mert nem jó egyedül: a problémákkal, a gondokkal, a gondolatokkal, de az örömmel sem. Az ember, társas lény, aki szereti érzéseit kimondani, megosztani, elmesélni, kikiáltani, és aki szereti, ha segítséget kap bajában. Az ember családban, faluban, megyében, országban gondolkodik, és ehhez társakat, partnereket keres és szerez is maga mellé. Az ember célokat állít maga elé, és addig nincs nyugodalma, míg ezeket meg nem valósítja. Milyen csodái ezek is a Teremtőnek!

Új hónapot kezdünk, magunk mögött hagyva a telet. Enyhe, langyos három hónapunk volt, ami ebben a jelen gazdasági helyzetben sokaknak már-már egy apró csodával felér, hiszen nem adósodtak el teljesen a fűtésszámláikat kifizetve. Sokat kirándulhattunk, sétálhattunk a szabadban, a kellemes, friss, de nem csípős levegőn, sokan életükben először ezen a télen gyűjthettek decemberben gombát. A kinti munkáinkat is végezhetjük akár, így bonthattunk, építhettünk. Pedig a tél nem éppen erre való. Egy kis ajándék volt ez a „felsőbb hatalomtól”. Felfoghatjuk így is. Holnap meg már hivatalosan is tavasz van, gyönyörű tavasz!!

Nyissuk ki ablakainkat, szellőztessük ki az áporodott levegővel együtt a rossz gondolatokat, a sértő szavakat, a haragvó grimaszokat! Töröljük le a szoba porával együtt arcainkról a fáradtságot, a ráncokat! Engedjük be a friss, üde levegőt, s barátainkat. Mosolyogjunk egymásra, a másokra! És higgyük el:

A csodák velünk is megeshetnek!!

2007-02-26

Karaffa Gyula

KETYKÓ ISTVÁN

Hazatéréseim

Szügyi barátaimnak.

A hegyek lábamhoz térdelnek
macskamódján hozzám dörgölődznek a vizek ;
bogáncsok , katángkórók nyaldossák kezeim ,
ha hazatérek falumba -
máglyát raknak körém az ismerős utcák
s fellobban bennem gyermekkorom szunnyadó lángja.

Apám háromlábú székén pihen az Isten
a vaskaptafán elkészült a világ
szigorú-szép törvény szerint -
izzadt dunyhák alatt fogant gondolatot
dajkál a párzó hajnal : a szegénység
aszott emlői helyett anyám kenyeret adhat
az éhes szájba
s a köténye mélyén turkáló csöpp kezekbe ...

Hányféle hazatérésem is volt már ...!

Egyszer májusi rétek jöttek értem
hazahívtak a szüette kerítések illatai
s a gágogó vadliba-rajok
falum népe gyermekként ölelt magához ;
tekintetükben láttam sorsom -
nem maradhatok adósuk !

Orgonabokrok kísérik utamon
kézen fognak a hazafelé tartó
birkák csengőhangjai
s a lábuk kavarta por-köpönyeget
magamra terítve
falumból a város felé ballagok ...

Mohora, 1979.március 12.

POGÁNY ZOLTÁN

Késői jussok

Esti, elnyúlt merengésekben
méreg íze van a bornak.
Nagy, lidérces halmokká nőve
életárnyak sokasodnak,
lassan elhunynak már az élők
és felélednek a halottak.

Mészbe fúlt, szűk tűzfalak között
a tág idő csak csámborog.
Magába húz a cafka jelen,
s nászán éled százegy dolog,
mik a bensőn úgy gyűlnek, akár
szózáttá dermedt rút fintorok.

Múlt-nyavalyák szipolyozzák ki
mindenből a boldogságot.
Idegen ez a kéj-betegség,
mi rekedten, fájva krákog,
bár kúrálják, hiába mégis,
jussokká válnak a kórságok.

Ki tudná, mit illet meg ma már
gyűlölet, és mit kegyelet...?
Mi tépő volt, hamvassá kopik,
s mi ringatott, a szép-heget,
rémképpé forrja az iszonyat,
amit kiszabnak az istenek.

Bár lehetne feledni mindent,
mi volt, és bízni, jöjjön csak,
zúzva csontot és húst darálva,
a jövő, mi majd a földhöz csap,
s csapásáért a szív egyetlen
szép pillanatot is kölcsön kap...

Bár lehetne...! De örökre meg-
tapad méreg-ízben a múlt,
s még ha óvja is báj, mindenem
ott a keserv mi ráborult,
foltta kenve a képeket... Így
ki nyerhet csatát, s ki háborút?

Kit ki lel meg töprengésében,
kivel duhaj dalba foghat -
s ha kesergő, még jobb, elvégre
oly bor kell a hun toroknak,
miben ott csillog a vér s bánat,
s mitől az epe kicsoroghat...

Viharedzett lelki tömlöcök
rozsdásodó vasrácsait
meg hiába eddзи dac, kacaj...
Hisz egy seb is már úgy szakít,
s nem üszkösödhet más balzsamért,
nem is forradhat heggé csak itt...

Miriád kéz sajog, zsibbasztja
a sok durva asztal lapja,
mit nem gyalult csak sorstalanság;
könyököljön mind az rajta,
ki ne gondoljon kábulatban
már se talapra, se kalapra,

és ne tudja meg, hogy mily lopott,
s milyen fájva rikolt a ma...
S ha mámorért eladja húsát,
s olcsó vinkót kap általa,
torkában ott vesszen a szitok,
amit józanul se mondana!

Szádalmás, 2007. február 18.

Pincesor (*akvarell*)

HANDÓ PÉTER

Helyünk a diskurzusban

Tévedés azt gondolnunk, a világba pusztán bele vagyunk vetve. Feltehetőleg helyesebb úgy fogalmaznunk: bele vagyunk helyeződve. A társadalomban, ebben az ember teremtette univerzumban elfoglalt pozíció a – születésünk jogán megörökölt – hagyományba illeszkedésünk sikerességének függvénye. Ezen az individuum felébredésének modernítésra alapozott eszméje is legfőképp elméleti szinten változtatott. A számunkra adott – nem csupán anyagi természetű – tér olyan erővonalakat kínál fel, amelyek elfogadtatásához komplex intézményhálózat áll rendelkezésünkre, mivel áthágásuk nem csak a renitens, hanem szűkebb, vagy tágabb közösségének életképességét is veszélyezteti, veszélybe sodorhatja. Minden csoport sikeressége bizonyos mértékű, többé-kevésbé pontosan meghatározott szabályozottságot követel. Az ehhez való „szüntelen alkalmazkodás... cselekedetek egymásra épülő sorozatában valósul meg, s ezeket nem egyszerűen maga az egyén építi föl, hanem egész neveltetése, a társadalom, amelynek részét képezi, a hely, amelyet abban elfoglal.” (Mauss 2004: 432) Nélkülözhetetlen tehát a kapott és – újabban egyre inkább az oktatáson keresztül – szerzett pozíció rituális megerősítése. Ennek egyik kiemelkedően fontos módja a diskurzus. Ugyanis a diskurzus nem pusztán emberek közötti párbeszéd, hanem az emberek közötti alá-, és fölérendeltségi viszonyoknak, a hatalmi struktúrának a megjelenítése és legalizálása (illetve olykor az újraszerkesztése, átrajzolása) is.

Bár a szavak nyomatékot adnak a dolgainknak, önmagukban nem jelölik ki sem helyünk, sem funkcióink, sem értelmünk a világban. Mélységet és magasságot kölcsönöznek létünknek, ámde a mindenkori társadalmi értékük a fennálló hierarchiába simulásunk függvénye. Hogy ez az értékesülés, értékkel való felruházódás megtörténhessen, olyan színjátékot kell időről-időre rendeznünk, amely egyértelműsíti létünk relációit.

Miképpen arra, többek közt Michael Foucault is felhívta a figyelmet, egy adott diskurzusnak nem mindenki lehet részese, hiszen „minden társadalomban ellenőrzik, kiválogatják, megnevezik a diskurzus termelését, majd a termékeket újra elosztják, mégpedig bizonyos számú eljárás szerint, amelyeknek az a szerepük, hogy csökkentsek a diskurzus veszélyeit, uralmukba kerítsék véletlenszerű megjelenését, kiküszöböljék súlyos, fenyegető anyagságát. (Foucault 1992: 869) Ezt a játékot is kötött számú lappal játsszák. Következésképp, ha a diskurzusból való részesedés mértéke szerint kategorizálni akarunk, akkor egyrészt olyan személyekkel számolhatunk, akik a diskurzus közvetlen gyakorlói, vagyis szereplői az „előadásnak” (ez minden esetben egy szűk mag); másrészt olyanokkal, akik részt vehetnek a diskurzuson, de beleszólási joggal nem rendelkeznek, illetve bekiabálhatnak a partvonalról, csak szavuknak súlya nincs; harmadrészt olyanokkal (s ezek képezik a többséget), akik a diskurzus következményéből részesülnek, ám a diskurzushoz való hozzáférésük lehetősége is kizárt, a játéktér közelébe sem mehetnek.

Azt mondhatjuk, hogy a világban egyidejűleg számtalan diskurzus folyik, így mindegyikbe – mégha hatalmi helyzetünk ezt számunkra biztosítaná is – nem kapcsolódhatunk be. Mindig akad tehát olyan párbeszéd, amelyből valaki valamilyen tőle függő – mert választási joga van – vagy független oknál fogva kirekesztődik. Egy összetett társadalomban a különböző diskurzusok között fel lehet állítani egyfajta rangsort, de egy másik nézőpontból egy másfajta rangsort lehet felállítani. Minden diskurzus az ember helyét a társadalom konkrét szegmensén belül mutatja meg és jelöli ki. Minden egyén számára vannak érdektelen és tilalom alá eső szegmensek, amelyek mindenkori pozíciójával mutatnak összefüggést, és vannak határterületek, amelyek az egyén érdeklődésére tarthatnak számot, mégsem biztosítják a jogát a véleménynyilvánításra.

Egy politikus egy társadalomtudományi diszciplína partvonaláról bekiabálhat, valamint egy társadalomtudós a politikai párbeszéd kapcsán kifejtheti véleményét, ám mérvadó hangot nem üthet meg. „A suszter maradjon a kaptafánál.” – mondják, gondolják, betartják és betartatják.

Szókratész logikája által kivívta a maga elismertségét (s ezzel kivívta a magának a szókratészi halállal halás jogát is), Krisztus emberi (isteni?) nagyságával a benne való hitet (s ezzel egyetemben a krisztusi halált), így elsőségük csupán elpusztítható volt, s nem felülmúlható. Ezért nem igényeltek színjátékot és szimbolikus megerősítést. (Vagy igényeltek? Vagy nem is ők igényelték, hanem az utókor? S ez által válik Platón életműve és az Új-szövetség kiemelkedően fontossá az emberiség szempontjából? Hiszen mindkét esetben olyan felmutatásról beszélhetünk, amely az emberileg elérhető határát jelzi, s ezzel a „gesztussal” érzékelhetővé teszi helyünk.) Napjaink közéleté azonban tele van számtalan olyan szimbolikus szerepjátékkal, tudatosan végrehajtott vagy tudattalan gesztussorral, ami a betöltött pozíció adott diskurzuson belüli megerősítését szolgálja. Legalizál, de nem az érdemek szerint.

A párbeszéd a legritkább esetben egyenrangúak beszéde. Mint azt Karl-Heinz Kohl kifejti: habár „a dialógus az igazság közös keresése volna, amely feltételezi a résztvevők közötti egyenlőséget...” (Kohl 2004: 140) „annak, aki egy „dialógust” kezdeményez, minden esetben az a célja, hogy a másikat meggyőzze saját érvei értékéről.” (Kohl 2004: 140) Vagyis fennáll valamiféle diszkrepancia a diskurzusban résztvevők között. Ennek jelzésére mind a verbalitás szintjén, mind a vizualitás mezején sor kerül.

Már maga a párbeszéd-kezdeményezési jog az elsőket illeti meg. Diskurzusra olyanokat hív meg az ember, akik a hierarchiában alatta állnak, vagy esetleg vele egyenrangúak. Az ember a fölötté álló véleményére vagy bólogat, vagy apellál, tudva azt, hogy a „gyengébb” pozíciójából képzett szó súlytalan, illetve kevés az esélye annak, hogy súlyra találjon. A „hatalmasabb” meghívásában van valami sértő a hatalmasabbra vonatkoztatottan, mivel lealacsonyító-geztus; éppen ezért, ha ennek aktualitása lenne, a följobbvaló bejelentkezik, hogy a meghívásba kódolható „sértés” elejét vegye, s fönntartsa önmaga számára az alaphang megadásának jogát. Ugyanis a párbeszédre-hívásnál a meghívót illeti meg az első szó, azaz a dialógus nyomvonalának kijelölése, a mozgástér behatárolása. Ő az, aki közöl, aki az integrálódás kereteit megszabja. Ebből következően már a hívás gesztusában benne foglaltatik az is: „ha elfogadod véleményemet, magamhoz közelállónak tekintelek”, gondold azt, vagy ahhoz közelít, amit én gondolok, különben nem lesz köztünk párbeszéd, csak vita. Vitában viszont csupán egyenrangúak vehetnek részt. Ez azonban már nem párbeszédre (hanem tetemre?) hívás. Hasonlóképp a verbalitás mezsgyéjén mozog az adott párbeszédben a felek által megüthető hangnem. Erősen jelzésértékű, hogy ki engedheti meg magának (legalábbis magyar nyelvterületen) a másik tegezését (csendőrpertu), kinek van joga szólni, a másik szavába vágni, a másik szavát helyreigazítani, kié az első, kié az utolsó szó. Árulkodó a diskurzusban résztvevő felek beszédének hosszúsága. A tekintély megenged egy terjengősebb okfejtést, míg a „rangsorban” lejjebb álló számára a tömör, lényegre törő fogalmazás szinte kötelező. Az ember „közösségen” belüli pillanatnyi értéke beszéde hosszúságával analóg.

A tréfával való élés sem mindenki szájából elviselhető. A „gyengébb entitás” a „jó poénon” való mosolygás, kacaj jogával felruházott, de, ha nem bíztatják rá, a viccmesélés nem lesz az ő asztala. A másik „kárára” elkövetett tréfa vaskosságának mértéke szinkronban áll a presztízsbeli különbséggel. Minél inkább megengedett a diskurzusban a másikkal szembeni poénkodás, annál biztosabb a fölöttesség érzésének jelenléte a poénkodóban. Épp így kifejezi a „rangsorbeli” különbségeket a hang erőssége, lejtése vagy emelkedése. A „kisebb” emberkének – még ha a hangorgánuma erőteljesebb is – illik halkabban megszólalni, ereszkedő hanglejtéssel élni. Akit a legkülönbnek vélnek, s aki a legkülönbnek véli magát, az megemelheti, megemeli hangját, nyomatékokot adhat mondandójának. A nyomatékadás tehát nem mindenki tulajdona.

A hierarchia megjelenítésére szolgáló vizuális jelzések már a párbeszédre érkezők viseletében is megmutatkoznak. Mindenki igyekszik a helyzetének megfelelő öltözetbe bújni, mindazon jelzéseket magára aggatni (jelvények, kitüntetések, paszományok, stb.), amelyek a diskurzusban való részvételének jogosságát igazolják, szerepét egyértelműsítik. Ugyanakkor a viselet a tiszteletadás mértékének jelzésére is szolgál. Kis presztízsbeli eltérés esetén a rangjelzések teljes arzenálját fel kell vonultatni a dolgok egyértelműsítéséhez, így mély különbségek nem nyilvánulhatnak meg. A másiktól való éles viseleteltérés a hierarchián belüli nagy távolságot jeleníti meg. (Az uralkodó pizsamában is uralkodó marad.)

Lényeges elem az érkezési sorrend. Az elsők késhetnek, az utolsók nem. Az egyik esetben inkább valamiféle erény jelzésére szolgál, míg a másikban bizonyos mértékű megszegéssel jár, mivel az illető pontatlanságára hívja fel a figyelmet.

Már a diskurzus megkezdése előtt kiemelkedően fontos tényező, hogy ki nyújthatja kézfogásra elsőként kezét, s kinek nyújtja elsőként, s kiknek milyen sorrendben. Mivel azonban egy kézfogást vissza is lehet utasítani, a diskurzus lehetséges kimenetelét már előre jelzi, egy civilizációs gesztus illetően megoldása. Ugyanis nem mindenki számára megengedett a kézfogás visszautasítása. Nyugodt szívvel csak az teheti meg, aki magát egyenrangú vagy a másik fölött álló ellenfélnek tekint, s ezt a publikum egy része is hasonlóképp ítéli meg, különben egyedül marad, kizáródik a diskurzusból.

A test tartása szintén „hét nyelven beszél”. A gerinc feszessége, a vállak vízszinteshez közelítő tónusa, a térdek rogyasztottsága, a fej dőlésszöge – mind olyan kifejezőeszközök, amelyek jelzik az ember vélt vagy valóságos helyét. S ez egy többszereplős dialógusban az éppen megnyilvánuló felek közötti viszony szerint változhat.

A szemkontaktus hasonlóképp hozzájárul a szereplő és a szerep pontosításához. Farkasszemet nem akárhányszor nézhetnek, hiszen a tekintet előtt meztelenné válik az ember. A hatalom lemezteleníthet, de a hatalmat nem mezteleníthetjük le. Aki lejjebb áll, az lesüti szemét, kerüli a másik tekintetét, mert a meztelenség a tekintetek találkozásában realizálódik. Itt lebénul a fátyol, mállik le a felkent máz. Csak a rivális tekintet találkozhat, állhatja ki a másik fürkészését.

Kiemelkedően fontos a diskurzus során a karok játéka, a gesztikuláció, amelynek megengedhető mértéke függ a hierarchiában betöltött státusztól. Csupán mérsékelt fizikális megerősítésekkel élhet egy „másodhegedűs”, míg az „első ember” számára a legszélesebb mozdulatok is megengedhetőek, megengedettek. Ugyanakkor a mozdulatok dinamikai iránya jelzi azt is, hogy a többi résztvevőtől kapni kíván-e az illető, vagy valamit adni a számukra. Például a beszélő teste felé, kitért tenyérrel tett erőteljes mozdulatok egyfajta elvárást nyomatékosítanak. Ha ugyanez fordított dinamikával bír, akkor azt az adás gesztusaként értelmezhetjük. Az előre, s kissé felfelé kinyújtott, mutató kéz a tudatalattit utasítja, s diktatórikus felsőbbtség jelzésére szolgál (ilyenkor nincs, nem lehet apelláta a másik, vagy mások részéről). A test vonalában tartott, merev karról hátrafeszített, földrenéző tenyér a „csiba, te!” szavak helyettesítőjeként funkcionál. Tehát a beszéd gesztusokkal való kiegészítésével mondandónk nyomatékosíthatjuk (vagy disszonanciát teremthetünk, ha a gesztus és a nyelv között aszinkronitást teremtünk).

Diskurzuson belüli státuszunk jelzésének talán legfontosabb eszköze a mimika. Gyakori szófordulat az „arcunkra van írva”, ami leginkább az arc kontrolálatlan kifejezéseire hívja fel a figyelmet, azon affektusok jelenlétére, amelyek „alapvető kifejezései az ingerek meglehetősen bonyolult struktúrára adott nem tanult, hanem „természetes” érzésreakciók”-nak. (Heller 1996: 13) De nem csak kontrolálatlan megnyilvánulásokra képes az arcunk, hanem nagyon is tudatos eszköze lehet helyzetünk világossá tételének. Egy szemhunyorítás, egy elmélyülő homlokránc, egy szájszegletben huncutul megbúvó mosoly a szituáción belüli viszonyunkról árulkodik, s ezáltal tudatosan is üzenhetünk vele. Kifejezhetjük felsőbbtségünk és alázatunk, megvetésünk és csodálatunk. Mimikánk olyan segédeszköz, amely rögzítheti helyünk vagy biztosíthatja karrierünk, de meg is foszthat mindezeketől. Amennyiben urai vagyunk az arcunkra írtak,

annyiban sáfarkodhatunk vele.

Minden diskurzust felfoghatunk tehát olyan színjátékként, amely pozíciónk megerősítését, esetleges előmenetelét szolgálja, s amely verbális és vizuális elemek összjátékában nyeri el, legalizálja presztízst. Mivel azonban egy összetett társadalomban a presztízst kérdése igen ingatag talajon áll, létre kellett hozni azokat a fórumokat, ahol az egyes szegmensek között és az egyes szegmenseken belüli hierarchikus viszonyokat meg lehet mutatni, el lehet játszani, elő lehet adni, s ezáltal a hangtalan tömegekben tudatosítani lehet. A XX. század kitalálta mindezen fórumokat: mozi, televízió, informatikai világháló.

Ettől tehát olyan, mintha részt vennénk a dolgok menetében. De csak olyan. A világ színpadán az aktuális darabot többnyire nélkülünk játsszák.

2005. április 16.

Felhasznált irodalom

Foucault, Michel (1992): *A diskurzus rendje*. In.: Holmi, 868-889. p.

Heller Ágnes (1996): *A szégyen hatalma*. Budapest: Osiris–Gond, 7-92. p.

Kohl, Karl-Heinz (2004): *A dialogikus antropológia – egy illúzió?* In.: *Az idegen* (szerk. Biczó Gábor). Debrecen: Csokonai, 138-150. p.

Mauss, Marcel (2004): *Szociológia és antropológia*. Budapest: Osiris, 49-536. p.

Olvasás *(akvarell)*

CEGLÉD JÓZSEF

Dér

A koradélutáni napfény erőteljesen zuhan a rendelők közös várótermébe. Jobbra fogászat, balra a házi orvos. Obrád szemrevételezi a baloldal bélyegsorozatát, hogy a még ismeretlen sorrend legvégére önmagát is felragaszthassa. Három-négy idős asszony a szokásos külsőségekkel. Alacsony és kövérkés, magas és sovány, görbült háta, SZTK szemüveg, gyógyszeres dobozokból kinyírt papírkák kézben tartva. /”Doktor úr ezt írja fel, ez a múltkor is olyan jó volt!” - egészségről szó sem lehet, ha az eladó érdekelt a drog-függőség kialakításában./ Néhány kifakult férfiarc - tolatás a vakvágányon. Anyukák egy-egy már járt tudó aprósággal, akik láthatóan a gyógyulás lépcsőin vannak. Nekik minden tér kevés, minden csönd fáj, ezért hangokkal tágitják a körjük rakott rafinált falakat.

- Zolika, ha még egyszer leejted, anya nem veszi fel! - Zsufa kiskölyök tekereg anyja térdén. A kezéből kipottyant műanyag lapocskát látva Obrád ráébred, hogy itt valami sorszámozásról van szó. Tekintetét feljebb emeli, meglátja az ajtótokba ütött fejten szögön lógó lapocskákat. A kilencesnek lesz a gazdája, ám “a rendelés első órájában érkező kisgyerekes anyákat kéretik előre engedni!” Ja, igen. Agyán évtizedes emlék villan át, amikor lázas kislánya a vállán lógott, körötte eligazítótáblák nélküli sokaság. A gyerekecske mintha megérezte volna apja helyzetbe szorultságát; vállá fölött nagy ívben áthányt, megteremtve ezzel a rendelőbe vezető menekülési útvonalat. A kisgyerekes anyák előreengedődnek, aztán a felnőttsor is *meglődül*. Újabb anyák és váltakozó tûréshatárú csemeték érkeznek. Fogászoldalon az arc félfelét fogó örök rajzfilmfigura és az “időre érkező” szabadidőruhás kishölgy várakozik. Isten az időt ilyenkor visszafogja, hadd tudják mi az!

- Robika! Ha nem maradsz nyugton megmondom a doktor bácsinak, hogy adjon egy szurit!... Fáj még a hasad? - A tûzszemű cigánygyerek tamagocsit rotyogtat, szörcsögtet, cicerél, szemben vele egy csótánytaposós úrfi, kamerás mobilján egy kánkán dallama zendül.

- Persze... itt vagyok a rendelőben... a fa...m is kivan vele, ezren vannak... persze... utána... - kimegy, rágyújt.

- Gyerekekkel előre lehet menni! - mondja egy várótermi állandó lakos. Túl az egy órán Obrádnak a gyomra kicsit összeszűkül.

- Jaaa, azt nem tudtam! - ereszkedik tamagocsi-anyuka.- Nekünk csak egy igazolás köll, hogy mehessen óvodába.

Hosszú-vékony, háta-fájó mami a múlt héten megfázott /”azóta húzom magammal”/ kijön, tamagocsi be. Obrád némi tapasztalat-párlattal a rendelő ajtaja elé somfordál, érdeklődést mímelve olvas. Betegpanaszok irodája, cím, telefonszám, emil, körlevél a betegellátás telefonos előjegyzési rendelkezéséről, székrekedés és gyümölcsfogyasztás - nagyjából ennyi. Közben bentről minden - mihez senkinek sincs köze - kihallatszik. Úgy tűnik az ajtó párnázott paraszolvenciaplanja elrenyhült. Kicsit szégyenkezve gondol saját húgyhólyag gondjára, ezért az ajtó melletti fogason túlra, az üvegezett bejárati ajtóhoz áll. Zsibbadt fájdalmát a bezúduló februári napfény jótékonyan simogatja. Hirtelen valami ősi, ismeretlen sejtelem vészjeleket küld agyába. A nyalábokba rendeződött fénysugarak megtörnek s valami azt súgja: végzetes hibát követett el. Ám a tudat ellenőriz s fölülírja az ösztönvilágot. A kor divatjának megfelelő öltönyben, csőrös félcipőbe rakott fiatalember böngészi a külső tájékoztató táblát. Bal kezében egy afféle átmeneti táská, ami kicsit az aktatáskára, kicsit az orvosi táskára emlékeztet, de egyikre sem igazán.

Drapp csíkos ingét szürke nyakkendővel találja, felette gondos állszakáll. Oldalt elválasztott frizurája mértéktartó. Tiszta, ígéretes arc, akiből még minden lehet, de semmiképpen sem középosztály alatti. Adóellenőr, köztiszt/ség/viselő, közalkalmazott, bármi. Törvények fenntartások nélküli tisztelője. IQ-ja 80 fölött. Obrád látószögében egy ezüstmetall színű gépkocsi áll, ami néhány perce még nem volt ott.

A 28-30 körüli fiatalember fémsarkokkal ellátott, műbőrbe kötött pici jegyzetömböt vesz elő s valami nagyon vékony tollal a táblán látható adatokból másol, majd összezárja az alkalmatosságot és belép. Tekintete mértéktartóan siklik végig a várótermen, majd kíváncsian böngészi a rendelő ajtaján orvosi szigetelőszalaggal kiragasztott papírokat. "A rendelés első órájában érkező kisgyermekes anyákat..." Jobb kezével bal belső zsebéből egy névjegykártyát vesz elő, majd 30 centit előre lép és pozicionálja magát. Obrád belül mélyen és hosszan felüvölt, fejét falba ütné, amiért nem hallgatott a belső hangokra.

Jónak mondható sakktudása okán azonnal felfogja, hogy ez a fiatalember oda, és pont oda állt /mondhatni BELEÁLLT/, amin nem lehet keresztülmenni, ahol nem lehet előzni, csupán egy nem létező harmadik bábú elmozdításával lehetne meghátrálásra bírni. A látogató hivatásos volt. Megtalálta a fehér mettlachival borított váróteremnek azt az egyetlen egy pontját, ahonnan kibillenthetetlenül várakozhat, mint a mindig rosszkor becsöngető román zugárosok. Nagy nylonzsákokban cipelték az "eredeti gyapjúból" készült paplanokat és párnákat, 12 ezerről indultak és boldogok voltak, ha háromezernél üzlet köttetett. Ebben az "állásban" legfeljebb sturcolva lehetne haladni, de Ruttkai úr, a rendíthetetlen nyugalmú gépjárművezető-oktató ezt szigorúan tiltotta. "Én plusz órákat is vettem! Csak ennyi? Egy taknyos 28-as beelőz, miközben ő is tudja; ez nem szabályos! Ruttkai úr! Több órát kellett volna vennem, alkalmatlan vagyok a fejlődésre?" - dohog magában Obrád.

A fiatalember mereven bámulja az ajtót, jobb lába cipőorrával takarékosan mozdul öt centit balra és vissza. /"Tanulják meg, katonák, ha sokáig kell vigyázzállásban lenni, akkor ugye nincs mozgás, de hogy mégse ájuljanak el, ezért előbb az egyik lábuk ujjait, azután a másik lábuk ujjait mozgassák a surranóban!"/ Ajtó nyílik. Tamagocsi Robika ki, a vasaltnadrágos be, még tárva az ajtó, amikor gyakorlottan tiszta hangképzéssel, az ismeretlen terepet egy pillanat alatt kiértékelve pontosan köszön: kinek-kinek minősége szerint.

A kiszűrődő hangokból kiderül, a kereskedő vevőt talált. Kik eddig idegenek voltak, most a közös haszon reményével szövetséget kötnek. Az önfeledtté váló kóstolgatások beszédfoszlányai /"általánosságban elmondom és elfogadom és másként ítélem meg valamint a helyzet és a büdzsé/ kaccantásokba fullad. A dolgok egyértelművé válnak, tán még parola is adódik hozzá.

Ekkor lép ki a másodasszisztens, hogy Jótündérként az emberségbe vetett hit foszló szálait megstoppolja. Obrád agyába bevillan; a nagy folyók sincsenek gázlók nélkül. A receptre várakozóktól elkéri a gyógyszeres dobozok főigéit - hadd lássák, hogy a folyam azért hömpölyög -, aztán eltűnik. Az ajtó mögül egy eltökélt barátság szíves búcsúzkodása hallik, majd a fiatal kereskedő a feltartott fejű nyertesek öntudatával és a majdnem orvosi táská formatervezett fogantyúját magabiztosan markolva lép ki.

- Uram! Ez *nem* volt korrekt dolog! - mondja Obrád keményen a másik fejének, készülve és ügyelve arra, hogy a mindenki által slendriánnak tartott kiejtése most érthető legyen. Előbb persze voltak próbamondatok. "Ha ezt még egyszer megteszi; fölrugom!" /Itt hangtani és jelentéstani gondokat észlelt./ "Ezt többször ne csináld, mert legyaláznak!" /"Attól, mert a gyerekem is lehetne - bár ilyen gyereket még egy elcseszett kefézés sem tudna teremteni - még nem kéne tegezésre fordítani, mert Ő nincs a viszonyosság helyzetében!/" "Uram! Másfél órája várok már és erre maga elémtolakszik! Nem tartja ezt tisztességtelenségnek?!"

Ebben annyi bonyolultság és a kijáratig oly kevés tér volt, hogy inkább lemondott róla. A fiatalember olyan ábrázattal ment a következő orvosig, miként a polcon szoborkodó három majom: én nem látok, én nem hallok, én nem beszélek.

Az orvos-hím rezervátumába jutva azonnal érzékelte laptopra ragasztott szőke arájának elutasító pillantását. Szélről Jótündér, a gázlóasszisztens. Kórisme: sok pisilési kényszer, fájdalom, már tavaly is, kicsi vérecske, de maradt még egy-két pilula, és most már tulajdonképpen “egyre jobban”... Ez utóbbi Orvoshímet nem borzolja, vagy csak ismeretlen érintés /nélkül/ marad.

- Tudna most vizeletet produkálni?

“- Hogyne tudnék, egy ideg vagyok!” - gondolja Obrád, aztán fél szalvétába csomagolt pohárral egy orvosi rendelő lestrapált vécéjében megkönnyezteti ama eszközt.

A gázlóasszisztens csak egyik kezére húzott gumikesztyűt /nyilván takarékoságból/ és komolyan, már-már komoran lát hozzá az anyagcsere végtermék gyöngyszemeinek látványtechnikai elemzéséhez.

- Ki volt ez a vasaltnadrágos? - kérdezi Obrád visszafogottan, mire a gázló ajka szétrobban és legalább negyven fehér jégcsepp csillan, “mint fogaidon a tündérnevetés”. Helyzetpanel, zárás.

- Orvoslátogató volt! Orvosi műszerek közvetítésével foglalkozik. - szól bele az elnyújtott orvosi rendelő túlsó feléről a doki, inkább magyarázólag, mint megrovón. Asszisztencia az exkrétumot turmixálja.

- Csak rendelési időben jöhet! - támaszkodik karcos hangjával Obrád fülének a folyómeder szemű laptopos szőke.

- Moldova óta ezt nagyon tudjuk! - morzsolja Obrád, közben szűkülő gyomrát érzi, toluló vérnyomásától táguló tüdejének robbanás közeli feszültségét.

- Szóval Nolicin. Jó lesz. Jutkát meg kell kérdezni van-e eszes. Öt napos kúra, egy tízes csomag. Receptírás!

A mederszemű a telefonon megnyomja a Mem. gombot és a kézibeszélőt az orvosnak nyújtja, majd nem kevéssé karcosan Obrádot kérdezi:

-Hogy hívják?

- /Másodosztályú Állampolgár, mondaná Obrád, becenevén Ketteske./

- Jutka! Nolicin eszes tízes... aha... érteem ... csak húszasod van... három... amíg el nem fogy, addig nem rendelsz... aha... - letette a kagylót és Obrádhoz fordult - Húszas van, persze tudja, jön még kutyára dér! Akkor recept.

A receptírógép sercegeve köpködi a festéket a papírcsíkra, majd tépés, élhang, félfordulat, el.

Kinn a napfény még mindig meleg-sárga ostoraival csapkodja a mindenséget. Obrád szétnéz, egy-két napja még hópelyhek pilinkéztek. Az úttest földbemart fekete csíkja, mint egy rosszul varasodott műtéti heg húzódik. A hat-nyolc házzal feljebb lévő gyógyszertár irányába indul. A patika koszlott-fehér, ablaktalan szűk ajtajában torlódnak egymáshoz. Obrád és az orvoslátogató.

- Eladtál mindent, haver? - támad Obrád és keserves mosolyába húgyhólyagja minden égő fájdalmát belepumpálja.

- Takarodjon, mert lelövetlek, mint egy sérült bikát! - mondja zavarosan, de erőből az orvoslátogató és elslisszol a gyógyszertár melletti parkoló irányába.

A nyitott ajtóban állva Obrád válaszképtelen, civilizált kandúr.

- Csukja már be azt az ajtót! - kiabál bentről egy nő.

Az üzlethelyiség derékig patika, onnantól drogéria. Szánalmas, kicsi zöld növények küzdenek a fennmaradásért. A cserépkályhán egy mindent felülmúló sikeres készítményt hirdető plakát,

tetején egy rádiós-magnó Jimmy örökbecsű anakronizmusát morzsolgatja. A kiszolgáló ablakoska túlfelén egy jobb időket látott gyógyszerész nő üzletel, emez oldalon egy várótermi receptfelírós mami.

- ...és a papa a málnát is megpróbálta kimetszeni...

- Vitamint nem visz, Bözsi néni? A múltkori jó volt? - Az üzlet az üzlet, a pénz az pénz s akinek sikerült az élet, annak pénz az üzlet, az üzlet meg élet.

- ...a múltkor is, amikor kiment a kertbe...

- Amióta maszek vagyok, én sem tudok a kerttel foglalkozni, pedig három ezer négyzetméter. Akkor ennyi lesz, Bözsi néni?

- Mit is mondott, mennyi lesz?

- Azt kérdeztem, hogy a multiplex, amit a...

Fiatalasszony lép be, a várótermi 12-es, Jimmy kicsit megpihen, Obrád hátitáskáját újra kézbeveszi, a mama húszezressel fizetne...

- ...a kutyák. De hát mit csináljak?!

Jimmy a cserépkályha tetején felkönyököl: "Fogadj örökbe, most és mindörökre..." Obrádnak újra eszébe villan az otthoni három-négy maradék drabsészem s még mielőtt az ajtószárny visszaülne kikopott tokjába - finoman kioson. Az étkezés előtti gyógyszerbevitel tiltására gondol, mert hányást okozhat. Mellékhatásai hasmenés, stb. Kérdezze meg házi orvosát, gyógyszerészét. Zuhog, zuhog a napfény és a nedvkeringésre váró fák kitakarják sebeiket.

BEMUTATJUK

Tinyei Brigitta versei

Jövendőmondó múltba révedés

Kérek egy pohár whisky-t!
Megmondom belőle a jövőt.
Belenézek, s vak szemem látja
a vissza sosem tekintő időt.

A világ alattomos apró döféseit,
a sebeket, mit idő sem gyógyít be,
hatalmon lovagló gyávákat,
koldusokat, várni vérezve.

A pénz hatalom és rabszolga,
a világ a vagyon ölebe.
Ám szabad a szegény árva,
büszkesége van, de nincs egyebe.

Ami álmom elmúlik csakhamar,
s jön sok újabb merész illúzió.
-Tedd a késed torkodhoz, s vágj!
Suttogja burkoltan a televízió.

A világ nem más: acsarkodó hiéna,
háború, hataloméhség, törvénykezés.
Ködbe burkolt koponyák ajkán az ige:
A valóság démona az emlékezés...

Az utazó napja

A reggeli fény ma olyan üres,
a hajnal átítatta a falakat,
s még az éjjel íze a levegőben
vissza-visszahozza az álmokat.

Fel kell venni úti terhünk súlyát,
az aranyló porban tovább kell menni,
ám millió szép emlék visszatart,
hát ideje őket elfeledni.

Kisétálni a világból, melynek fényei
ezer jót ígérve romlást hoznak.
Megtört lélekkel, arccal a sárban,
hódolni halálnak, s pokolnak.
Keserédes búcsúzó.

Nem kívánok dicsfényben elmúlni,
a csillagok ösvényére térnék csendesen,
s a halál keserédes szimfóniája
vérszín örtüzeket gyújt fülemben.

Az élet tûnő szemfényvesztés,
szerencsejáték,
ám a túlvilág, lelkek kárhozata vagy üdve.
Pár lépés hátra, szakadék szélén a
porcelán,
a végzet bárkáján, a világot kerülve.

Az utolsó fejezet mindig vérrel íródik,
álmok, s álmodók, elhadart búcsúzó.
Eltűnt színek, futam a végső zászlóhoz,
hol fülünkben hallik a keserédes búcsúzó.

DCLXVI. kísérlet

Ólomkatonák. Tíz...,száz...,ezer...
mindegyik rámszegezi mordályát.
Gyűlölöm minden sejtemmel
a gyermekek eme gyilkos játékát.

A XXI. század eretneke vagyok,
s talpam alatt máglya lángol.
Tüzes nyilak fűrnak sebzett szívembe,
s én elhátrálok a nagyvilágtól.

Acéltulipánok atomhulladék kertekben,
világító értelemszilánkok szétszórva.
Ökölbe szorított kézzel, könnyes szemmel
üvöltök az ionmagvú napkorongra.

Csalódott vándor-elégia

Leültem a mérföldköre ismét,
ez nem az én hazám,
itt nem szabadulok láncaim alól,
s nem száguldhatok álmaim nyomán,

levágott szárnyaimból egyre hull a vér,
nem gyógyítja be szerető gondviselés,
bíráló tekintetek sortüze térdre kényszerít,
de lázadok, míg él bennem e szenvedés,

rogyadozó lépteim alatt csikorog a fagy,
ahogy az emberség határait elhagyom,
tekintetemből csak a semmit olvasod,
mert az értelmet örökre tagadom.

*1988-ban, Balassagyarmaton születtem.
Jelenleg Rétságon élek. A
balassagyarmati Mikszáth Kálmán
KÉVIG Középiskola 11. évfolyamos
tanulója vagyok. 10 éve írok verseket.
Első verseim inkább dalszövegek
voltak. Legfőbb múzsáim az elmúlás és
a sötétség. Az irodalmat egy olyan
világnak tekintem, ahol bárki feltétel
nélkül szabad lehet, ahol a “nyáj
feketebáránya” is helyet talál magának.
Legkedvesebb költőm, aki zenész is,
Serj Tankian. Továbbá Jim Morrison
versei, Edgar Allan Poe művei is közel
állnak hozzám. A magyar irodalomban
Wass Albert alkotásait és Radnóti
Miklós fogságban írt verseit kedvelem.*

MÓRITZ MÁTYÁS

A címzett ismeretlen

A nekeresdi postást szerették, megbecsülték a nekeresdiek. Ha akartak volna, akkor sem tudtak haragudni rá. Mindig pontos volt, soha nem késett el sehonnan egy csomaggal sem. Ha be is tért egy házba, egy-egy rövidre, borra, soha nem látta senki pityókásnak, és minden meghívást betervezett az útjaiba, ami nem volt könnyű és zökkenőmentes, de mindig hőiesen állta a természeti kihívásokat. Ha zuhogni kezdett, vagy öklömnyi hópelyhek hulltak? Mielőtt útjára indult volna, ezeket nem vette soha hivatkozási alapnak, mint társai, akik magukba öntve egy-két bögre forró teát, elszívva egy-két szál cigarettát, megvárták míg csillapodik az időjárás, és csak utána láttak neki dolgukhoz.

Ma is vállára vette a táskáját, előre lejátszotta fejben, hogy milyen útvonalat jár be, de arra nem számíthatott előre, hogy vele is történhet baleset, őt is utolérheti a vég. Akármilyen óvatos és előrelátó volt, lehet, hogy most is az orra elé nézett, de mégis megcsúszott egy patak mellett, és olyan szerencsétlenül esett, hogy a táskája szája széjjelnyílt, és a levelek a vízben kötöttek ki. Ahogy tudta, összeszedte mindegyiket, még mielőtt elsüllyedtek volna, vagy eltűntek volna a szeme elől. De akármilyen fürge is volt, a tintával írt szavak, a címek összerosódtak, és kiolvashatatlanokká lettek. Kezében az elázott levelekkel kénytelen-kelletlen bekopogtatott a legközelebbi háznál, és egy kerti asztalon szétterítve a leveleket, várta, hogy megszáradjanak, amíg a ház legkisebb és legfiatalabb tagját szélnek eresztette, adja tudtára mindenkinek mi történt vele, s hogy az érintetteket itt és itt várja.

Még jóformán ki sem fújta magát, máris tömött sorokban érkeztek a fiatalok, a vének, a férfiak és asszonyok, hiszen mindenki várt valakitől-valamit, talán még akkor is, ha évek óta nem írt nekik senki. Kiválogatta mindenki a saját levelét, bogarászták bőszen a borítékokat, egy-egy támpontot keresve, de a nagy kutakodás végén, mégis csak maradt pár boríték az asztalon, amelyek nem találtak gazdára. A nekeresdi postás mivel fázott, és nem akart napestig a falu népe előtt állni csurom vizesen és befürödve, kibökte végül azt a kérdést, amely helyénvalónak tűnt, még akkor is, ha ilyet még soha nem tett: - Akkor most felbontsam őket?... A kérdést mély csend követte, majd páran lökdösni kezdték egymást, krákogni, köhögni kezdtek, vagy a cipőjük orrával a földet rugdosták. Mindezt először nem tudta mire vélni, ahogy a kérdést sem akarta még egyszer feltenni, de segítségére sietett egy igen kapatosnak tűnő személy: -Na, mi lesz már? Kibontotta hát őket, és ha már ezt megtette, bele is kezdett a felolvasásukba. Gazdára is talált mindegyik, kivéve egyet.

-Ezt találd ki!

-Most légy okos, Domokos!.

-Ilyen nincs is. Te csak szórakozol velünk. Nincs jobb dolgod?

-Ilyen levelet errefelé nem kap senki.

A nekeresdi postás minden bekiabálást elengedett a füle mellett, sértődés nélkül végigolvasta a levelet. Amikor az utolsó soron is túl volt, nyugodtan körütekintett a népes egybegyűlteken, mint aki számára minden sor világosabb a napnál, akinek a címzésen kívül minden egyértelmű. Sápadtan emelte fel fejét a kurta aláírás után, de akkora már a nekeresdiek mind hazasiettek. A nekeresdi postás négy részre tépte a levelet, elmosolyodott, és miután a tóba dobta a miszlikeket, köpött egy istenest.

SZIKRA JÁNOS

vesszőkosár

együtt zoknikupac mosatlan bugyi
együtt horkolsz vakaródzol nyafogsz
együtt késel iszákoskodsز nem vagy itt

együtt punnyadsz halogatod a jövőt
együtt kenyeret szelsz húst sütsz ágyazol
együtt ölelsz eszetlenkedsz sírsz

együtt a kádár-medencében
együtt vesszőkosárkát hoz a folyó
együtt az ígéret földjén negyvennégy
négyzetméteren

együtt jó

Széjjelnézel a jövőben

Maradj itt,
a megnyomorítottak mellett.

Van szívedhez szegődött társad,
ne várd: történjék végre „valami” –
amíg moccanni tud az öregujj vagy a
földgolyó,

általad történik a történet ma is.
Csak a te fiad örökítheti vissza a múltba

Dávid király homlokát,
most vagy csak ember pár évig,
gerincedet még nem filézték ki
egészen az ínycenc kannibálok.

Maradj így,
talán most jó,
esetleg jobb is,

szerelmed ablakot fényesít a létrán,
te pedig széjjelnézel a jövőben,
hogy újra társaidra láss.

Százévesek

Két athéni Timon,
két költő a fehérvári ködben
sok is talán.

Barátommal együtt százéves vagyok.

Forr a víz a vasfazékban,
a kufárok már nyálzanak,
nincs okunk a gyűlöletre,
a jövőendő damasztjára
fölhordhatják a gőzölgő porcelánt –
a zabálás ma elmarad.

Vadászgörények birtokán,
tébláboló Magdolnák között
belőlünk már csak búsuló Jézus,
vagy terrorista lehet.

Rád nézek
Áginak

Hová forduljon az ember
(kérdzte egy magyar költő),
ha nem tartozik a harcosok közé?

Folyton kutyaszarba lépsz az utcán,
fennköltén fintorogsz,
vagy káromlod a gazdátlan eget,
de ettől még nem tartozol
a posztmodern bajnokok közé.

Rád nézek,
ki ártatlanul lépdelnél át roppant
nemzedékem tetszhalott hullahegyén –
nem kell megtörülnöd a pengét,
még nem döfhetted senkibe,
nem hazudtál magadnak még annyit,
hogyan roszdává öröljön a bűntudat.

Elfordulnék,
magamnak is hátat fordítanék régen,
de rajtam függ szemed:
hová forduljon az ember,
ha nem tartozhat senkihez?

Hatkezes

Melléd ülök
s bíztatom magam:
gyűjtsd a fészekgallyat akkor is,
ha csomókban hull szárnyadból a toll.

Dohányültetvény izzik tüdőmben,
húsból a szesz kimossa a vitamint,
a küldetéses géneket.

Szeretném,
ha nem híznál el s visszakapnám első arcod,
szentendrei csózkodat.

Ötvenéves leszek,
amikor először fürdetem meg a babát.
Néha szeretném,
ha nem szeretnél,
ha méltóbbat választhattál volna nálam.

Uramisten,
áprilisban hat kezded lesz
s háromszor két lábam!

*(A versek a Költő készülő új kötetéből
valóak,
külön köszönet a közlés lehetőségéért.
A Szerk.)*

Nyírjesi tónál (*akvarell*)

VÉGH JÓZSEF

Berkenye

Egy németajkú település Nyugat-Nógrádban

Berkenye a Vác – Balassagyarmat vasútvonal mentén, a megyének nevet adó Nógrád község szomszédságában fekszik. Néhány kilométerre elérhető tőle a Börzsöny hegyvonulata, határának másik vége a Naszály lábához simul, de innen számíthatjuk a Cserhát lankáinak kezdetét is. A faluba betérőt meglepi annak rendezett képe, virágos utcái, s ma sem ritka a furcsán ejtett, az őshazából származó német szó.

Nyugat-Nógrád történetének hatása néprajzi képére

Ha a szűkebb környezetet nézzük, Nógrád megye nyugati része - a volt Rétság járás területe - meglehetősen változatos képet mutat néprajzi, népességi szempontból. Ha csupán az idősebbek viseletében is, de mind a mai napig felfedezhetők a palócságra jellemző ruhadarabok, és emellett meglehetősen sok településen figyelhetjük meg az itt élő szlávok és német nemzetiségiek népi öltözködési hagyományait. Ez utóbbiak még némiképp jobban is megőrizték viseletüket, annak ellenére, hogy a térségre is jellemző volt a XIX. sz. végén induló magyarosító politika, s a közelmúlt mindent összemosó fél évszázados irányvonal sem kedvezett a hagyományok ápolásának.

Ha a térség térképére nézünk, feltűnhet, hogy azok a települések őrizték meg magyarságukat - s ezzel együtt palócságukat - melyek felfűzhetők a Börzsöny hegység lábához simuló karéjra; Diósjenő, Tolmács, Borsosberény, Nagyoroszi, Drégelypalánk, és Hont tartozik e láncolatba. Rajtuk kívül csak Romhány sorolható a térségből a palóc népességhez. Mindennek magyarázatát történelmünkben kereshetjük. Az említett településeken figyelhető meg ugyanis leginkább a lakónépesség folytonossága. Már a tatárjárás mindent elpusztító borzalmi során csak azoknak volt esélyük a túlélésre, kik még idejekorán menedéket kereshettek a Börzsöny rengetegében. Az évszázadok folyamán a vidék számtalanszor áldozatul esett a háborús célpontjaik felé igyekvő német, török és magyar hadak fosztogatásának. Valahány alkalommal seregek vonultak keresztül a vidéken Nógrád, Drégely vagy távolabbi várak el - vagy visszafoglalására, mindig az itt élő egyszereű emberek is kárát látták a hadimozgásoknak.

A török hódoltság másfél évszázada alatt úgyszintén sokszor menekültek végső elkeseredésükben az oltalmat, élelmet nyújtó hegyek közé. A török elvonultával száználmas kép tárult a vizsgálódó elé. Csak az említett településeken volt némi lakónépesség, a Cserhát nyúlványainak védelmet nem jelentő lankáin élők jórészt elpusztultak, elmenekültek.

Csak lassan indult újra az élet, a föld megműveléséhez pedig munkás kézre volt szükség. A vész elől elmenekült, s most visszatérő földbirtokosok igyekeztek újra telepíteni területeiket, de szép számmal érkeztek a könnyebb megélhetés reményében önkéntesen útnak indulók is. Az újhazát keresők elsősorban a felvidéki szlovákság köréből kerültek ki. Kivétel közülük Berkenye esete. A váci püspöki uradalom ugyanis ide -elsősorban erdei művelésére - német telepéseket hozott birtokára. Az itt felszaporodott népesség egy része aztán továbbállva alapította meg Szendehelyet, s később Katalinpusztát.

A jövevények évszázadokon keresztül őrizték kultúrájukat. Különösen igaz ez a németekre, kik az óhazától elszakadva nemigen találtak a közeli környezetben azonos kultúrkörből érkező népeiséget. E zártságból eredően, s az eltérő gyökerek miatt, bár Diósjenő közvetlen szomszédságában egyaránt található hagyományait ma is őrző szlovák és német település /Nógrád és Berkenye/ a néprajzi vonatkozások egymásra hatását egyáltalán nem fedezhetjük fel. Csupán a XX. sz. második felében indult meg a valamiféle közlekedés a falvak között az egyre gyakoribb “külső” házasságkötések révén. Ekkorra oldódtak fel csupán annyira a kötelezően követendő normák, melyek korábban nemigen tették ezt lehetővé. A falvak közötti rokonsági kapcsolatok kialakulását más szempontból igen erősen meghatározzák a vallási kötelek. A török kor kedvezett a református tanok elterjedésének. Diósjenő népe is áttért a kálvini hitre, s így természetes, hogy a szintén református falvakkal alakított ki mind több rokon szálon erősödő kapcsolatot. A közeli Szokolya, a hegység túloldalán lévő Peröcsény, de még a távolabb fekvő Kosd is így vált “rokonfaluvá”.

A katolikus vallás csak nagyon lassan tudott újra tért hódítani a faluban. Megerősödésében, a katolikus hitet követők lélekszámának növekedésében nagy szerepet játszott, hogy más településekhez hasonlóan a helyi földbirtokos is saját vallását követőket telepített be földműveseknek, cselédeknek. E tényből következik egészen a század közepéig megfigyelhető viselkedési különbség is. A két vallásfelekezet között fennálló nézetkülönbség ugyanis jórészt abból származik, hogy a reformátusok egy része az ősi gyökerekkel rendelkező helybélielkből származik, míg a katolikusok, a későbbiek során betelepült, gazdasági háttérrel kevésbé bíró szegényebb rétegből érkezett.

A falvak népének legfontosabb találkozási helyszínei a vásárok voltak. A jelentősebb falvakban évi egy-két alkalommal tartottak vásárokat. Diósjenő, Rétság, Nagyoroszi, Romhány tartozik a környéken e sorba. /Napjainkban már halódó formában ugyan, de csupán az utóbbi két helyen él ez a hagyomány./ E szempontból talán még fontosabb szerepe volt a váci hetipiacnak, míg Nyugat-Nógrád népe gyalogosan is nekivágott, ha volt valami eladnivalója. A vásárokra érkezők pontosan megismerhették egymást a külső megjelenésből. A ruházat ugyanis nem csupán azt árulta el, hogy viselője melyik faluból érkezett, hanem annak vallását, vagyoni állapotát, esetleg foglalkozását és természetesen életkorát, házas vagy egyedülálló voltát is. E vásárok lehetőséget adtak arra is, hogy a viseleti használati tárgyak némiképp keveredjenek, de mégsem ez indította meg első sorban a hagyományok megkopásában, a viselet elmaradásában a kulturális eróziót. Mindezt annak ellenére állapíthatjuk meg, hogy mikor egy-egy család megengedhette magának, hogy vásári portékát viseljen, vagy, hogy a váci Meizner-féle “menyasszonyboltból” vásároljon, az egymáson is túltenni szándékozó példa miatt a szokás gyorsan terjedt.

A falu története 1848-ig

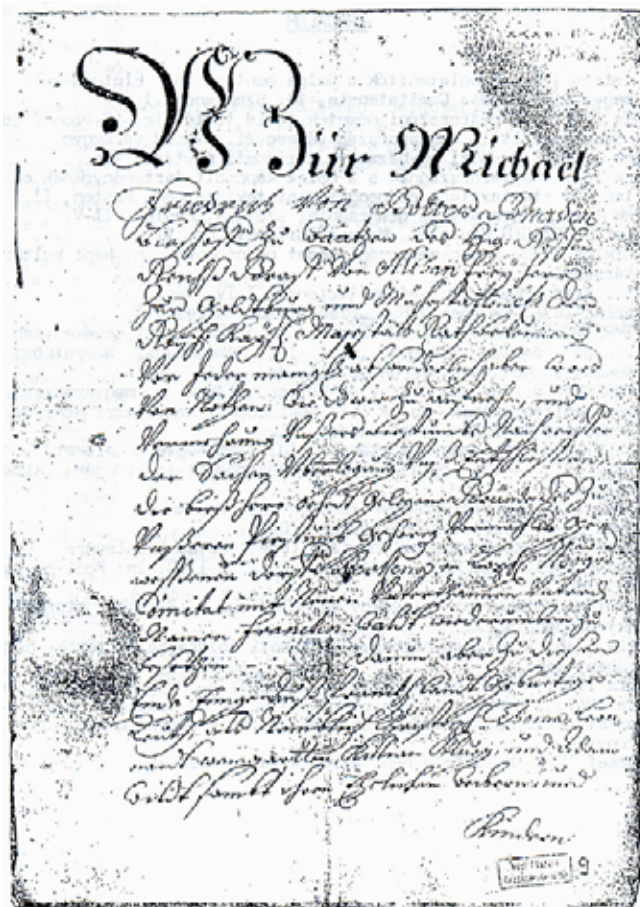
Berkenyét első ízben 1299-ben említik az oklevelek Terra Werebenye néven pusztá földterületként. 1390-ben Péter, váci püspök a berkenyei jobbágyainak elengedte a neki robotmunkában végzendő szántást, a bor és gabona kilencedet pedig a termés tizenkettő részére mérsékelte. Az volt ezzel a célja, hogy megtartsa jobbágyait, sőt újabb jobbágyokat csábítson a birtokra. 1460-ban ismét a váci püspökség birtokában találjuk, érdekes módon azonban a váci püspökség javai közt szereplő falut az esztergomi egyházmegye nyilvántartásában találjuk. Nógrád megyét egyházkormányzati szempontból ugyanis már a XV. század előtt két részre osztották. A megyének nagyobb része az esztergomi érsekség irányítása alá tartozott, ezt nevezték Nagy-Nógrádnak, s így Kis-Nógrád pedig a váci püspökség fennhatósága alatt volt. A két püspöki megye között húzódó határ több ízben is viták forrása volt,

A település címere

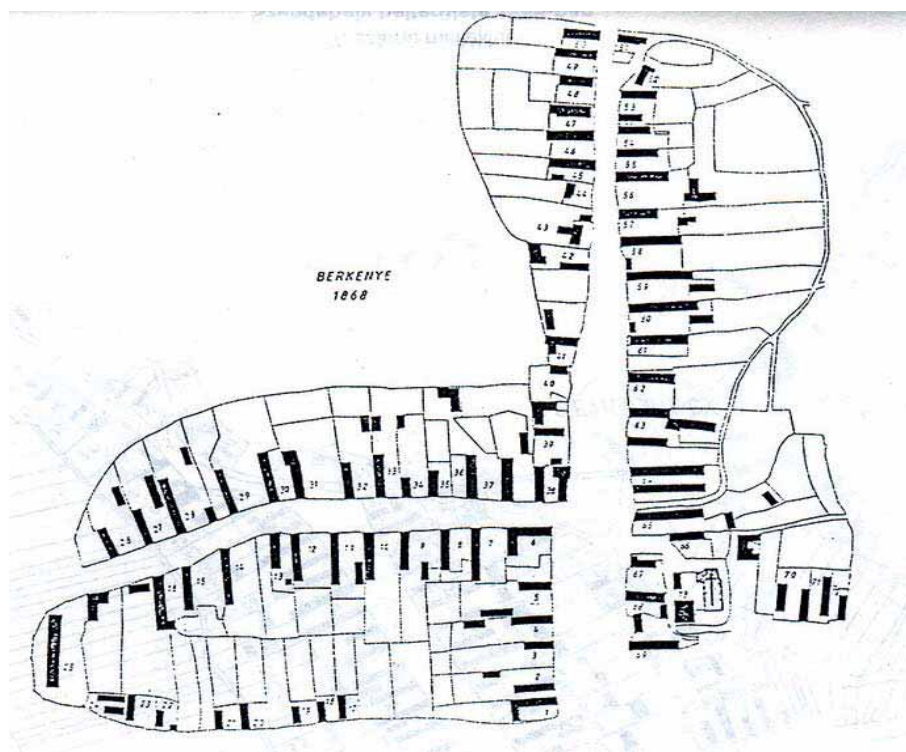

A falu-köszöntő tábla

Az alapítólevél

Berkenye 1868-ban

s ennek legtöbb esetben a lakosság látta leginkább a kárát, hiszen mindkét egyházi hatalom törekedett az általa jogosnak vélt előnyök behajtására.

A falu ekkor már török szpáhíbirtokként Szinan Husszeinek 2281 akcét jövedelmezett.

A török hódoltság százötven éve alatt teljesen elpusztult és még az 1715-1720. évi összeírásból is kimaradt. Borovszky szerint 1717-ben történt az ismételt betelepítése. Valójában 1718. október 13-án kötötte Althan Mihály Frigyes váci püspök

A falu életének egyik legfontosabb dokumentuma az a szerződés, melyben engedélyezik a Németországból érkező telepesek számára a berkenyén való letelepedést. Az iratot tekinthetjük a falu újbóli alapítólevelének is. A német nyelven kelt oklevél magyar fordítása az alábbiakat tartalmazza:

„ MI, Mihály

Frigyes Isten kegyelméből váci püspök, a Római Szent Birodalom Alisani grófja, Goldberg és Mährstatten bárója, etc. Ő Császári Feleségének Tanácsosa kinyilvánítjuk mindenki előtt, főképpen pedig azoknak, akiket illet, hogy a körülmények alapos megfontolása után elhatároztuk, miszerint püspökségünk fenntartása és gyarapítására a püspökségünkhöz tartozó, korábban Berkenye nevezetű falu ezideig pusztán álló területét a Tekintetes Nógrád vármegyében, új jobbággyokkal Franckenwaldt (Frank-erdő) néven ismét benépesítjük... ezért ebből a célból néhány Frankföldről származó embernek, névszerint Christoph Thoma, Leonhardt Weingarten, Killian Klueg és Adam Wildt-nek tisztességes asszonyaikkal és gyermekeikkel együtt, nekik maguknak éppenúgy, mint más, országukból ide jövő, vagy kívánczó családoknak, akik nálunk jelentkeznek, hogy ők szintén üres falut kérnek, ahol mint a mi jövődő jobbággyaink akarnak lakni, . mi ezeknek, a velük együtt ide érkező személyekkel együtt a letelepedést az itt következő feltételek tartalma szerint nem csupán megengedjük, hanem őket mint a mi hűséges jobbággyainkat védelmünkbe fel- és elfogadjuk, számukra még több üres falut az összes telkekkel és határokkal kegyesen adományozunk, ott és úgy ahogyan itt következik, mégpedig

ELŐSZÖR Ők megígérik, hogy velünk és az utánunk jövő váci püspökkel szemben mind ők maguk, mind pedig utódaik mindig mint hűséges jobbággyok viselkednek,

MÁSODSZOR Kötelesek minden egyes egész ház után egy évre, úgy mint más öröklött birtok után, tizenkét rajnai forintot, minden egyet hatvan krajcárral számítva, késedelem nélkül megfizetni, és pedig két részletben, tudniillik Szent György ünnepének napjára az első felét hat forinttal, és a másik felét, ugyancsak hat forinttal, Szent Mihály főangyal ünnepnapjára a mi Püspöki Számtartóságunknál.

HARMADSZOR Megengedjük és megadjuk nekik egy fél éven keresztül azaz Szent Mihály napjától Szent György napjáig a szabad sör-, bor- és pálinkamérést, azonban ezzel a feltétellel: sört vagy pálinkát senki mástól nem szerezhetnek be, csakis az urasági sör-, illetve pálinkafőzdetől.

NEGYEDSZER Amennyiben ők a jövőben malmot építenének, tartoznak mindaddig, amíg azt mi nem kívánjuk saját kezünkbe venni, tizenkét forint évi bért nekünk megtéríteni, ha pedig a malmot magunkhoz vennénk, nekünk törvény szerinti becslés alapján meg kell részükre térítenünk a rá fordított költségeket.

ÖTÖDSZÖR Amennyiben előfordul majd, hogy mi vagy valamely kiküldött tisztviselőnk a faluba érkezik, kötelesek lesznek őt jó szívvel fogadni sőt azon túl a szükséges előfogattal is ellátni.

HATODSZOR Kötelesek a szőlőskertek és szántóföldek után az ezekre vonatkozó szokás szerint nekünk, mint püspöküknek mostantól fogva tizedet fizetni. Nem kevésbé

HETEDSZER Ha majd annak idején a tölgyesek és bükkösök arra alkalmasak

és ők disznóikat makkoltatni akarják, a legeltetésért kötelesek az országos szokás szerinti tizedet in natura teljesíteni. Mindazonáltal, fenntartjuk magunknak, hogy az említett legeltetést az erdőségekben megengedjük, vagy magunknak tartjuk fel.

NYOLCADSZOR Azt akarjuk, hogy a Berkana vagy Frankenwald nevezetű helységben a kijelölt réteket számunkra lekaszálják és boglyába összerakják; ezenkívül az év folyamán minden ház után nyolc napi urasági robotot legyenek kötelesek teljesíteni.

KILENCEDSZER Megengedjük nekik, hogy a már régebben telepített szőlőhegy felett további más szőlőskerteket telepítsenek és ültessenek, amely utóbbiakból részükre hét szabad évre engedélyezünk, ha pedig (a nekik már kimért szántóföldön kívül), amelyek után, mint azt fentebb kimondtuk, a kilencedrészt és a tizedet azonnal megfizetni kötelesek) — minden esetben tudtunkkal és engedélyünkkel — még többet akarnak kívágni, arra a tized alól őket három évre mentesíteni kell.

TIZEDSZER Megengedjük nekik, hogy a számukra szükséges tűzi- és épületfát, de semmi esetre sem eladásra, mindig erdőőr jelenlétében és engedélye alapján a mi erdőnkől kívágnak.

TIZENEGYEDSZER Számukra annyi kaszálót kell juttatni, amennyi egy egész ház után országos szokás szerint jár.

TIZENKETTEDSZER és végezetül illetékes felső és alsó bírósági joghatóság alapján, valamint a falusi-bíráskodás bevezetésével, őket a Magyar Királyságban az urasági és törvénykezési jog és szokás köréből a magunkéban tartjuk meg.

... és az alsó bírói joghatóság és a falusi bíráskodás megkezdése. Így történt a mi Vác városunkban, az 1718. év októberének 13. napján.”

A közölt szerződés szövegének első olvasása után is szembetűnik, hogy annak csak az a része íródott a keltezés napján, amelyik a szerződő négy frankóniai lakos nevét közli. A szerződés szövegének általános részét bizonyára korábban fogalmazták meg, amelyet bármely település benépesítésénél felhasználhattak. A letelepedést engedélyező szerződés engedélyezte a berkenyeieknek azt, hogy a falu nevéként a Franckenwald elnevezést használják. A későbben kelt levéltári anyagokban egyetlen alkalommal sem találkozhatunk ennek használatával.

A forrásokból sajnos nem tűnik ki, hogy a szerződésben feltüntetett négy frankóniai család toborzás útján, vagy spontán érkezett Vácra, illetve Berkenyére. Arra a kérdésre sem tudunk megnyugtató választ adni, hogy az 1718-ban és az ezt követő években Berkenyére költözött családok mindegyike frankóniai származású volt-e. Mindenesetre további két család nevével tudjuk gyarapítani azok számát, akik Frankóniából települtek a községbe. A Nógrádi Római katolikus Plébánia születési anyakönyvében 1719. október 17-én az alábbiit jegyezték be: *“Baptizari infantem Johannem parentibus Petra Saiberth, et Barbara Saiberth Catholicus Franconibus natum. Hic primus futurus ex Franconibus qui Berkenye insederunt, Hun_arus si vi_serit.”* (Keresztelem Jánost, aki Saibert Péter és Saibert Borbála Franco katolikus szülöktől született. Ez volt az első keresztelő azok között, akik Franconiából jöttek, s akik Berkenyén telepedtek le.) /A másik adat a Schmidt családra vonatkozik. Schmidt János és Haffner Anna Mária, amikor 1810-ben össze akartak házasodni, a harmadfokban egyenlő oldalágú vérrokonsági akadály miatt engedélyt kellett kérniük a püspöktől. A nógrádi plébános fogalmazásában készült kérvényhez — mint minden vérrokon házasságnál — mellékelni kellett a rokonsági fokozatot kimutató családfát. Ebben olvashatjuk, hogy a Schmidt család Frankóniából települt Berkenyére.

Arra gondolhatunk, hogy a Berkenyére költözött német családok többsége nem egyenesen Frankóniából települt a faluba. Rövidebb-hosszabb ideig más községben is megtelepedhettek, majd néhány év múlva, kedvezőbb lehetőségeket remélve, lettek Berkenye lakói.

A 18. század tízes éveinek végén sok család indult el Frankóniából, hogy hazánkban új otthonot teremtsenek maguknak. Innen érkeztek például Soroksár, 1718-ban pedig Mecseknádasd lakói is.

1761. március 12-én újabb szerződés készült a földbirtokos püspökség és az itt élő falusiak között. Az abban rögzítettek elsősorban azért figyelemre méltóak, mert tartalma közel másfél évszázadon át – szinte a második világháborúig - meghatározta az ott élők életét, gazdasági szerkezetét, társadalmi összetételét. Ez a szerződés már a két működő vízimalom jövedelmét is szabályozza, s pontosan meghatározza, hogy Berkenyén tizenkét jobbágy-, és ugyanannyi zsellértelek létesítésére van összesen lehetőség.

Az 1770 és 1848 között kelt iratok tanúsága szerint a váci püspökség folyamatosan a falu legjelentősebb földesura.

Pacséri írása szerint község lakói 1692-ben költöztek be I. Lipót alatt Frankóniából, mint egyszerű favágók. Jogot kaptak az akkori váci püspöki uradalomtól, hogy ott telepedhetnek le, ahol a legszebb erdő van. A község mostani helyén egy völgyben kezdtek építeni, mi azonban nagy nehézséggel járt, mivel a szomszédban lévő Nógrád mezőváros lakói azt, amit nappal építettek, éjjel lerontották. A betelepített völgy ugyanis a nógrádi határhoz tartozott. Az erdőtől elhódított, irtással nyert termőföldekből a megfelelő jobbágytelkekre Berkenyén 11 hold szántóföld jutott. A zselléreknél csak a belsőtelket, ahová a házat építették, felezték meg; az egy pozsonyi mérő szántóföldet minden zsellércsalád megkapta.

A szűk határu, kevés földű faluban a jobbágyok kétnyomásban művelték a földeket. A 11 hold szántónak csak a felét, öt és fél holdat vethették be gabonával, a másik felét ugaron kellett hagyniuk.

A lassú ütemben népesedő falut egyre inkább szorongatta a megélhetés gondja.

A betelepülést követő negyed évszázad múlva — átmenetként — már arra kényszerültek a berkenyeiek, hogy a szomszédos Nógrád község családjaitól, ahol még ebben az időben bővében voltak a termőföldnek, kisebb-nagyobb területű szántóföldet vásároljanak.

A 18. század negyvenes éveinek közepétől jelentkező földhiányt a nógrádiaktól vásárolt apró kiterjedésű szántóföldekkel alig tudták enyhíteni. A németek az “öshazából” hozott örökösödési szokásaikat hazánkban is megőrizték. Az oszthatatlan jobbágybirtokot — a szülő kivételével — az elsőszülött örökölte. A testvérek a legtöbb esetben csak addig maradhattak a szülői házban, amíg férjhez nem mentek, vagy meg nem nőültek. A birtokot öröklő ekkor adta ki pénzben a testvérek jussát. A 150-400 forinttal kielégített testvérek a faluban telket vagy földet a legritkább esetben tudtak vásárolni, mivel eladó ház, szántóföld nem volt.

Az 1740-es évek végén, az 1750-es évek elején egyre sürgetőbbé vált egy új település létesítése, a kevés földdel rendelkező, megélhetési gondokkal küszködő berkenyeiek számára.

Berkenye községtől délkeletre, attól mintegy 4-5 kilométer távolságra, Katalin pusztától északra volt egy határrész, amelyet Szenthelynek neveztek. E vidék sűrű erdővel benőtt egyik hegyén a középkorban egy kápolna állt, amelynek romjai még a 18. század elején is láthatók voltak. A kápolna egykor valószínűleg búcsújáró hely volt, és amikor gróf Althann Mihály Károly (1734-1756), de az is lehet, hogy nagybátyja, gróf Althann Mihály Frigyes (aki 1718-1734 között volt váci püspök) a régi idők emlékére ezt a határrészt Szenthelynek (Valis Spiritus Sancti) nevezte el. A berkenyei németek a Szenthelynek nevezett határt, ahol a Kassa-Pest közötti Postaút vagy Királyi-út is áthaladt, jól ismerték. Katalin pusztán és környékén a török háborúk idején szüneteltetett mészégető kemencék a 18. század elejétől ismét működni kezdtek. Az újjáépült Berkenye lakói hordták robotban a kemencékhez a követ, a fát. Ők termelték ki a hatalmas cser-, tölgy- és bükkfákat, és szállították Verőcére és Vácra. A németek a számukra nehezen kiejthető Szenthely nevet — jóval a község benépesítése előtt — Szende, Szenda, Szendi névvel jelölték.

A verőcei plébánián őrzött anyakönyvek Szenthely néven őrzik a község nevét. Más levéltári forrásokban is gyakran olvashatjuk a Szenthely nevet. A Szendehely elnevezés általános használata csak a jobbágyfelszabadítás után terjedt el.

A szabadságharc időszakában

Az 1848/49-es szabadságharc természetesen Berkenyére is rótt katonaállítási kötelezettséget. Ennek bukása után valóságos hajtóvadászat indult meg a volt honvédek után. Akit alkalmasnak találtak, azt besorozták a császári seregbe. Nem csoda tehát, hogy többen vállalták inkább a bujdosás keserű kenyerét. 1650-ben összeírták a volt honvédeket. A berkenyei lista 1850. április 23-án kelt Medveczky János helyettes jegyző tollából.

Feljegyzés azon honvédekről, mellyeket Berkenye helység a múlt forradalom idő alatt állított

1. Koller János magát megvizsgáltatván, alkalmatlannak találtatott.
2. Kresser Ferenc, többé vissza nem jött.
3. Pintér József, többé vissza nem jött.
4. Sulyam Sámuel, többé vissza nem jött.
5. Sulyam József, többé vissza nem jött.
6. Novák Ferenc, újra besoroztatott.
7. Ternovszki Imre, többé vissza nem jött.
8. Lakatos Sámuel, újra besoroztatott.
9. Bakos Mártony, többé vissza nem jött.
10. Paulik József, többé vissza nem jött.
11. Farkas András, vissza jövet alkalmával, helyben meghalt.

Szendehely betelepítése

Levéltári kutatásaink során sajnos sem található olyan irat, amelyben a berkenyeiek azt kérték volna a püspöktől, hogy engedélyezze részükre Szenthely (Szende) benépesítését.

Kitűnik, hogy Szende határának kiosztását, ott jobbágytelkek létesítését a berkenyeiek szorgalmazták.

A püspök és a prefektusi hivatal szívesen hozzájárult Szenthely benépesítéséhez, hiszen ezzel néhány berkenyei család életkörülményét javíthatta, de ami még fontosabb volt számára, hogy a Berkenyétől távol eső, így nehezebben művelhető nagy kiterjedésű Szendi (700 hold), Katalinai (1502 hold), Udvarhelyi (864 hold) erdők gondozását az új telepésekre bízhatta. Nem tarthatjuk véletlennek, hogy az 1770-es évek elejétől a Szendehelyről küldött hivatalos iratokon használt évszám nélküli pecséten egy férfit láthatunk, aki baltával egy lombos fát vág ki. Ezt a pecsétet 1848-ig használták a községben.

A szerződés tíz egérszelket biztosított a Szendehelyre települő jobbágyoknak, amelyet - mint korábban Berkenyén - megfizettek, vagyis húsz jobbágyháztartás létesítésére volt lehetőség. Itt is egy féltelekre tizenegy, 1.200 négyszögöl-es hold jutott. A püspök elsősorban a földnélküli, nehéz körülmények között élő berkenyei zselléreken akart segíteni a szendehelyi jobbágytelkek kialakításával. Ezért a szerződés a zsellérek letelepítéséről, házhelyeik kijelöléséről nem tett említést.

Szendehely újjáépítésétől kezdve — az anyaegyházak és filiák korábbi rendezése folytán 1787-ig - a verőcei plébániához tartozott. A Historia Domust önálló lelkeszséggé válása óta, 1787. október 1-től vezették Szendehelyen. Első bejegyzése, latinul, a község betelepítését rögzíti: „1753-ban kezd betelepülni Négy telepes Berkenyéről érkezik ide:

Katalinpuszta betelepítése

A múlt század 60-as éveiben lejegyzett szájhagyomány szerint a puszta nevét “...hajdanában 27-ik püspöki kormányzó Katalin nevű nejétől kölcsönzi, kinek a vidék megtetszván, kérésére férje a völgyben majorságot, s nem messze a sertés majorságtól csárdát építtetett. S neje nevére ‘Kataliná’-nak nevezte.”

A puszta nevének eredethagyománya ha nem is bizonyítható, történetének kezdete nem a 18. századra, hanem jóval korábbi időre tehető. A forgalmas postaút mellett fekvő Katalin pusztai csárda már a középkorban is állhatott, ahol az uradalom borát, pálinkáját árulták. 1734-ben a csárdáról azt írják, hogy rossz állapotban van, a tetőzetét, falát javítani kellene. A csárdához közeli völgyben említett sertés-, és juhaklok sem a 18. században, hanem jóval korábban épültek, a mellettük lévő kunyhókkal együtt, ahol a pásztorok a családjukkal laktak.

Katalin puszta nagy kiterjedésű erdőségével, a könnyen kibányászható kővel már a 18. századot megelőző időben is a mészégetés központja lehetett. Szendehely betelepítésekor már szükségesnek tartják a mészégető kemencék javítását. Berkenye, Szendehely és részben Nógrád község lakosai a 19. század közepéig számos panaszos levélben kérték a prefektust, hogy a Katalin pusztán működő mészégető kemencék kővel, fával, robotban történő - embert, állatot, kocsit nem kímélő - ellátása alól mentesítsék, vagy annak terhét csökkentsék.

A Katalin puszta betelepítését engedélyező szerződést sajnos nem ismerjük. Levéltári források segítségével azonban megbízható hitelességgel jelezni tudjuk a benépesítés kezdetét, a megszállásra engedélyezett telkek számát, az itt elsőként letelepedett családok egy részének nevét, néhány esetben korábbi lakóhelyét.

A püspöki uradalom, ha nem is minden esztendőben, de elég gyakran készítettett jelentést birtokainak állapotáról, amelyben a helység jobbágy- és zsellérelkeinek számát is feltüntették. Az általunk ismert legkorábbi jelentés, amely Katalin pusztát is említi, 1768-ban készült, latin nyelven. Ebben leírják, hogy „*A két uradalmi erdőörön kívül, akik saját házukban laknak és mentesek az úrbéri szolgáltatások alól, 10 házas zsellér lakik itt, akik az úrbéri szolgáltatásokat évi 11 forint taxával váltják meg. Ezeknek a zselléreknek a katalini erdőkből kaszálónak kiharított 5 jugerumon, és a völgyben lévő kevéske földön kívül semmi egyébük nincs.*” A zsellérelkeket megfizették, vagyis 20 zsellérház felépítésére volt lehetőség Katalinpusztán. Az egy kilás (600 négyszögöl) földet az itt lakó zsellérek is megkapták.

A mészégető kemencéknél végzett nehéz munkájukról pedig egy 1821-ben kelt levelükből idézünk: „*Ugyan most múlt szeptember Holnapnak el folyása alatt Nagyszál Hegyben mészkemencékhez szükséges tüzelő fát, a temérdek magasságról kényszerítettünk lehordani, olly némelykor történt szerentsétlen állapot mellett, hogy nem tsak Kocsink törése, ezzel Marhánknak irtóztató mély gödörbe esése, sőt meg minden szerszámok öszve szagatását is tsak szomorú szívvel tûrhettyük. De mind azon által akár melly Robottal is dolgainkat kegyes parantsolat alatt nagy iparkodással mindenkor készen vagyunk szolgálni, tsak ezen fellyebb említett Urbáriumtúl Tttes Prefectus Úr! kegyes pártfogó Urunk! szabad tettszése, és bölts itélete szerint bennünket megmenteni méltóztatna.*”

Egyházilag Berkenye sokáig Nógrádhoz tartozott, s helyben csak egy harangláb állott; míg 1769-ben Migazzy gróf váczai püspök szép templomot építtetett; végre 1848-ban az akkori váczai püspök állandó lelkészt adott a községnek. Jelenleg ismét Nógrád filiája.

Nógrád megye jeles monográfusa, Mocsáry Antal dicsérve jegyezte meg a berkenyeiek szorgalmát hangsúlyozva az 1826-ban megjelent írásában: *“ A szőlő-vesszőnek megkülönböztetése és megválasztása főbb tulajdonok.”* Nem volt véletlen tehát, hogy a filoxéra járvány előtt a berkenyei fehères vörös bort a híres borok között tartották számon.

A település népessége lassan gyarapodott. A II. József által elrendelt népszámlálás idején 60 házból állott. Lakossága 328 fő volt, amely 76 családban oszlott meg. Ekkor már állott a Migazzi Kristóf váci püspök által 1777 -ben építtetett barokk római katolikus templom. Berkenye egyháziilag sokáig Nógrádhoz tartozott, csak 1848-tól van önálló plébániája. A népesség száma 1820 körül lépte túl a négyszázat és a XX. század elején haladta meg az ötszázat.

Napjainkig érő történelem

1865. szeptember 7-én a község háromnegyed része leégett és a tűzvészben két ember is életét vesztette. A község lakóinak száma 1900-ban 437, kik mindnyájan római katolikusok. A tankötelesek száma ekkor 74 volt, közülük mindennapi 61, ismétlő 13, vallásra nézve római katolikusok. A római katolikus elemi iskolát Báró Splényi József váci püspök építtette 1774-ben egy tanteremmel. Az iskola tanítója 1900-ban Totler István okleveles tanítómester volt. Az Tannyelve: magyar-német. Felszerelése nagyon hiányos. Tanulóinak 10 évi átlagos száma 53. A tanító nevezetesebb elődei voltak: Medveczky János (1857-ig), Csanner János (1881-ig), Kovács János (1889-ig), Resch György (1890-ig), ki a magyar nyelvi tanítást is megkezdte, Glatz Nándor 1892-ig.

A berkenyeiek sokáig nem beszéltek arról, hogy miként zsúfoltak be családokat melléképületekbe, sufnikba a kitelepítéskor. Nem Németországban, hiszen 1948 októberében, amikor a berkenyeieknek menniük kellett, már leállt a svábok odatelepítése. A berkenyei sváboknak „csupán” a szomszédos Kóspallagon, Márianosztrán kellett új életet kezdeniük. Néhány éven belül valamennyien visszaszivárogtak. 10-15 ezer forintért vásárolták meg azt, ami valamikor a sajátjuk volt. Akkor, amikor a 800 forintos fizetés jónak számított. De nem csodálkoztak akkor már semmin, a történelem edzette őket, hiszen sokuknak ez már a második kitelepítése volt. Az első '45 januárjára esett, amikor minden 18 és 45 év közötti berkenyeit elhurcoltak. Elsősorban persze nőket találtak... A többség három év múlva keveredett haza a donyeci szénmedencéből. Csak a többség, mert tizenhárman ott pusztultak. Nevük a háború áldozatainak emlékére emelt oszlopon olvasható.

1960-ban már 702-en lakták a községet, ám ettől kezdve fokozatosan csökkent lakosai száma, a fogyás csak az 1980-as években állt meg. Jelenleg 600 lakosának nagyobbik része a második világháború utáni csehszlovákiai-magyar lakosságcsere során került Berkenyére.

A falu, amelyet az 1970-es évek elejétől a Nógrádi Községi Közös Tanács igazgatott, 1990-ben önállósult. A szétválás után Berkenye rohamos fejlődésnek indult. 1990-1996 között közel 130 millió Ft-ot fordítottak a település fejlesztésére. Az önállóság szimbólumaként új községháza létesült, emellett egy 20 férőhelyes panziót is építettek. Kiépült az ivóvíz- és gázhálózat. 1995-ban a község bekapcsolódott a crossbar telefonhálózatba. A település fejlődését jelzi az elmúlt 6 év alatti felépült 18 új lakóház, valamint az új építési telek stílszerűen a fiatalok körében talált gazdára, ami arra utal, hogy ez a nemzedék már nem óhajt elköltözni, ragaszkodik szülőföldjéhez. Berkenyén 1996-ban 220 db ház állott, amelynek 90 %-a rendelkezett vezetékes ivóvízzel. A lakások 70 %-ba vezették be a gázt, 60 %-uk pedig már telefonnal is el volt látva. A település útjai 90 %-ban burkoltak. A településen a szilárd kommunális hulladék gyűjtése, szakszerű elhelyezése megoldott. A szennyvízcsatorna és szennyvíztisztító mű kiépítését az önkormányzat az elmúlt években valósította meg.

Berkenye gazdasági életében meghatározó a lakosság jövedelmi forrását biztosító bogyógyümölcs-termesztés (málna, ribizli). 1994-ben a Faluszövetkezet a termények biztonságos értékesítése végett hűtőházat létesített, amely egyben a helybeli asszonyoknak is munkalehetőséget nyújt. A mezőgazdasági termelés mellett számottevő ipari tevékenység folyik. A Paszomány Fügöny és Csipkegyártó Kft. telepén jaquard függönyöket és rövidárut, csipkét állítanak elő német exportra. A magyar-német vegyesvállalat formájában működő üzem modern, lyukkártyavezérlésű gépekkel dolgozik. A két gazdasági szervezeten kívül 22 egyéni vállalkozót tartanak nyilván a településen. Ebből 1-1 vállalkozás folytat ipari termelést és mezőgazdasági-élelmiszeripari tevékenységet, hárman fogtak kereskedelmi tevékenységet folytató vállalkozásba. A legtöbb vállalkozó pedig a lakosság részére nyújt különféle szolgáltatásokat. A községben a lakosság foglalkoztatottsági mutatója - a nógrádi viszonyokhoz képest - rendkívül kedvező. A településen 4 osztályos iskola, napközi konyha, óvoda működik. A felsőbb osztályosok a szomszédos nógrádi iskolába járnak. A községben házi- és gyermekorvosi rendelés heti két alkalommal van. A gyógyszerek helyi beszerezhetősége érdekében fiókgyógyszertár üzemel. A kulturális élet megélénkülését jelzi Berkenyén, hogy faluházat létesítettek, amelyben a falu emlékezete, a múzeum is helyet kapott.

Látnivalók a településen

A római katolikus templom

A Nógrádi Főesperesség plébániái között Berkenyét 1629-ben említik először. A források szerint 1721-ben a községnek négyablakos kis fatemploma volt. Templomépítésről 1723-ból és 1744-ből vannak adatok. A ma is látható kegyhelyet 1777-ben Migazzi Kristóf váci püspök építtette. Az egyhajós, nem keletelt templom egy homlokzati toronnyal épült, szentélye kosárívvel záródó. A hajó boltozata kosáríves hevederek közötti kupolasüveg. Főhomlokzatán Migazzi címer látható.

A főoltárképen a Szent Kereszt imádása látható. Egy 18. századi osztrák festő munkája. A kép kerete copf stílusú. A főoltár tabernáculuma újkeletű. A mellékoltár képén az angyali üdvözlést láthatjuk egy 18. század közepéről származó képen. A bal oldalon található szószék rokokó stílusú. Felül rajta vázák és felhő, sugárkoszorúban a Jó Pásztor szobra. A sekrestye bejárata feletti fülkében barokk Krisztus szobor áll.

A falumúzeum

A faluközponttól néhány percre, a Petőfi út 17. szám alatt található a helyi népélet dokumentumait, tárgyi emlékeit felvonultató gazdag helytörténeti kiállítás. A hagyományos falusi építkezés jegyeit magán viselő épület korábban az Engelsdörf családé volt.

A kiállítás első helyisége a háziasszony birodalma volt. A főzés és háztartás-vezetés egykori emlékeit láthatjuk itt a szabadkéményes konyhát, tűzrakó helyeket és edényeket. A szoba a jellegzetes helyi bútorokat, a berkenyei népviseletet vonultatja fel, az asztalon pedig helytörténeti dokumentumok sorát szemlélhetjük meg. Az épület hátsó helyiségeiben a gazdasági élet kellékei és eszközei láthatók.

A falumúzeum

Részlet a falumúzeum berendezéséből

A katolikus templom

Nepomuki Szent János szobra

A Kálvária keresztjei

A Szentháromság szobor

Nepomuki Szent János szobra

A falu főterén álló szobor 1857-ben készült. Nepomuki Szent János a hidak szentje s a gyónási titok vértanúja. Legendája szerint IV. Vencel király felesége őt választotta gyóntatójául. A király meg akarta tudni, mit gyónt a felesége, mivel azonban János nem volt hajlandó megmondani, 1383-ban megkínoztatta és a Moldva folyóba dobatta.

A Szentháromság szobra

A temető bejáratánál található szobor abban különbözik a legtöbb faluban látható hasonlóktól, hogy a berkenyei alakjai festett figurákból áll. 1836-ban állíttatta a Szegner család.

A kálvária

A kálvária stációi és fészületei az 1800-as évek második feléből származnak. Eredetileg a Nógrád felé vezető út mentén a Kálvária hegyen volt. Egy hatalmas vihar azonban összedöntötte a keresztek, s ezt követően építették újjá 1971-ben a temetőkert szélén, A Golgotát a Schmidt család újjáépítette 2000-ben. A településen és közvetlen környékén összesen húsz fészület található.

Felhasznált irodalom:

A török után. Az 1715. évi országos összeírás adatai, Salgótarján, 1971.

Dr. Borovszky Samu /szerk/ Nógrád vármegye, Budapest, 1911. Országos Monográfia Társaság kiadása.

Makkai László: Nógrád megye története 1848-ig (in.: Magyarország műemléki topográfiája, Nógrád megye műemlékei) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1954.

Novák Károly, Máté Józsefné, Szegner István, Katona Zoltán: Berkenye a fészületek települése, 2002.

Mocsáry Antal: Nemes Nógrád Vármegyének Históriai, Geographiai és Statistikai Esmertetése, Pesten, 1826.

Nógrád megye képe a XVIII. század végén, Salgótarján, 1977.

Nógrád megye kézikönyve, CEBA Kiadó, 1997.

Nógrád megye története I-IV., Salgótarján,

Dr. Pacséri Károly: Nógrád vármegye népoktatásának története, Balassagyarmat, 1900.

Szomszéd András: Süvegemen nemzetiszín rózsa, Salgótarján, 1999.

Zólyomi József: Adatok a Nógrád megyei német telepítésű falvak (Berkenye, Szendehely, Katalin puszta) történetéhez 1848-ig, Salgótarján, 1990.

NÓGRÁD MEGYEI ALKOTÓKÖRÖK BEMUTATKOZÁSA

I. A pásztói Athéné Alkotó Kör

Egy évvel ezelőtt alakult meg Pásztón az Athéné Alkotó Kör néhány képzőművész és irodalmár kezdeményezésére azzal a szándékkal, hogy összefogja a helyi-, és a környékbeli alkotókat. Biztosítsa számukra a közösséghez tartozás élményét, megkönnyítse megjelenésüket a nagyközönség előtt. Tavaly júniusban létrejött az Athéné Alkotó Kör Irodalmi Műhelye, melyhez újabb irodalmárok csatlakoztak. Első bemutatkozásunk szeptember 15-én volt, a Pásztói Kultúra Napján. A képzőművészek kiállítása mellett az írók-költők saját műveikből olvastak fel nagy sikerrel. Azóta folyamatosan jelen vagyunk a város kulturális életében, előadásokkal, felolvasóestekkel gazdagítva azt. Tagjaink között a gimnazistától a nyugdíjasig minden korosztály megtalálható. Van közöttünk varrónő, tanár, diák, vasutas, orvos, de mindnyájunkat a művészet szeretete, a tenni akarás jellemez. Néhány tagunk csak most lépett a nyilvánosság elé, van, akiknek írásai már több helyen megjelentek, s akadnak olyanok is, akik önálló kötettel rendelkeznek. További terveink között szerepel pályázatok kiírása, szerzői estek rendezése, nyári alkotótábor, valamint előadások szervezése is. Bővebb információt az Athéné Alkotó Körről a www.athenealkotokor.fw.hu honlapon olvashat az érdeklődő.

(Szvita)

(A szerkesztői tervek szerint e hónaptól rendszeresen bemutatunk egy-egy Nógrád megyei alkotókört. Természetesen ez csak akkor sikerülhet, ha az együttműködésre szándékot mutatnak az alkotókörök tagjai is. A Szerk.)

Balázs Ágnes

Az egyenes út

Nem akarok egyenes úton járni,
Nincs is szükségem rá!
Bizonygassa az ellenkezőjét bárki,
Én megállapodtam ebben már!

Én nem akarok boldog lenni,
Csak egy kicsikét,
Nem akarok tökéletes lenni,
Ezt elmondom ismét!

Nem akarom a tökéletességet,
Sosem kértem belőle én,
Nem akarok csak jót írni, s szépet,
Hisz akkor hazuggá lennék!

Én nem akarok hazug lenni,
Hisz tudtomban ez él,
Messze vágyom innen menni,
Messze a nem tökéletes életemért.

Én nem akarok a Mennyországba jutni,
Sem tudni: a Pokol kapuja várva hív,
Nem szeretnék mindig boldog lenni,
Sem érezni, ahogy szívem mardossák a pokol
kínzó lángjai.

Nem kell, ki tökéletes,
Mert ilyen nincs, s az hazug,
Nem kell az egyhangú vers,
Legyen hangos, s ne legyen benne tabu!

Pásztó, 2004. 10. 13.

Bangó Mihályné

Állomáson

Állomás ablakán csillanó fénnel
Szemembe vakít a neonlámpafény,
Melletted ülök, szívemben érzem,
Éget a szerelem, vad szenvedély.

Váró utasok, kik mellettünk ülnek,
Suttogva beszélnek, őszir az idő.
Amott egy bácsi nagyokat horkol, s
Felugrik rögtön, ha vonata megjő.

Búcsúzom tőled édes szerelmem,
Elvisz téged is, sebes vonat.
Szótlán forró ajkam, feléd nyújtom lassan,
Suttogom, ugye eljössz holnap?

Makuch Mihály

Hontalanul...

Hajnalban érkezett az állomásra. Csend fogadta: senki és semmi nem mozdult a környéken. Némi álldogálás után úgy döntött, körülnéz. Lassú, szinte kimért léptekkel sétált végig a peronon, benézett a nyitott ajtón át a váróterembe - üres volt -, kiballagott a sínek közé, szemezett, de semmi említésre méltót nem látott sehol. Visszament a váróteremhez, és a tárva hagyott ajtó mellett leült. Kisvártatva lecsukódott a szeme is, majd pár perc múlva már aludt.

Arra ébredt, hogy valakik beszélgettek mellette. Nem értette őket, de azt érezte: róla beszélnek, s a beszélő hangjában nem kevés szájalom volt. Ez jól is esett neki, meg el is szomorította, hiszen nem volt mindig ilyen az élete. Felállt, és - kikerülve az embereket - az épület melletti kissé elhanyagolt, de dús növényzettel borított kert felé vette az útját. Leheveredett egy bokor alatt a fűbe, és igyekezett nem figyelni a körülötte mind zajosabbá váló környékre. Most magányra vágyott...

Gondolatai a múltba révedtek. A múltba, ahol annyi gyönyörű élménye volt. (Soha nem gondolta, hogy egyszer még ilyen helyzetbe kerül.) Felidézte magában a családot, ahová kicsi kora óta tartozott. Rajta kívül öten voltak: két felnőtt, három kicsi gyerekkel. Remekül beilleszkedett közéjük. Mindenki szerette, és ő viszontszerette őket. Mindene megvolt: szép házban lakott, finom ételeket kapott, és szinte minden kívánságát teljesítették. A gyerekekkel sokat játszott: nagyokat szaladtak, kergetőztek, labdázta és hemperegtek az illatos fűben. A felnőttekkel egy kicsit más volt a viszonya. Őket is szerette, de nem mindig értette, mit is akarnak tőle. Eleven volt, mint mindenki az ő korában, s ezt olykor rosszul túrték. Néha haragudtak rá: kiabáltak vele, és pár alkalommal meg is ütötték. Ilyenkor ő félrevonult, és megpróbált rájönni, mit is csinált rosszul. Nem mindig sikerült kitalálnia, mit kellene másképpen tennie. Talán azért, mert sok dologról másként gondolkodott. (Egyáltalán, az egész világot más színben látta, mint családjának többi tagja.) Aztán, mikor újra megjelent, és jól viselkedett, szent volt a béke.

Lassan felnőtt. Nem viháncolt annyit, mint kiskorában: komolyabb lett. Vigyázott maga körül a rendre, és amit csak lehetett, megtanult a világról. Ezt a tudását aztán később sikerrel kamatoztatta a családjában és a ház körül. Már senki nem kiabált vele, hisz tudták: legjobb tudása szerint teszi a dolgát; ennek megfelelően a szeretet mellé még tiszteletet is kapott, s ez nagyon jól esett neki. Így teltek az évek. Lassacskán öregedni kezdett. A fején a szín feketéből fehérre kezdett váltani, mozgása lelassult, és időnként elfelejtett - vagy nem vett észre dolgokat. Azonban egy ízben arra lett figyelmes, hogy a többiek valamit sugdolóznak a társaságában. Nem értett belőle semmit, de érezte, hogy valami megváltozott köztük. Mind ritkábban szóltak hozzá, ami zavarta, mert nem tudta az okát.

Egy kora tavaszi nap délutánján azután újabb titokzatos dolog történt. Az egyik felnőtt hazaérkezés után kiszállt a kocsijából, és egy kisebb dobozzal a háza alá a lakásba sietett. Ő is be szeretett volna menni, ám az ajtó könyörtelenül becsukódott az orra előtt. Zavarba jött, mert ez még nem történt meg vele.

Pár nap múlva valaki nyitva felejtette az ajtót, és ő besomfordált. Amit látott, nagyon meglepte. A kipárnázott, nagy, kétfüles kosárban egy apróság volt, aki mocorgott, és halk hangokat hallatott. Közelebb merészkedett, és szinte hátrahökölt a meglepetéstől: mintha önmagát látta volna sok-sok évvel ezelőtt. Lépteket hallott, így gyorsan kisietett a házból. Rosszat sejtett...

Másnap délután - minekutána bőségesen megebédelt - autóba ültették, és nem szóltak hozzá, ami tovább növelte balsejtelmét. Sokáig mentek, majd egy városka szélén megálltak. A kormány mögött ülő férfi kiszállt, és intett neki, hogy kövesse. Vonakodva bár, de engedelmessé vált. Bementek a fűbe, ahol az idős ember leült. Követte példáját, és leheveredett ő is. Így ültek egy darabig, majd a társa beszélni kezdett hozzá. Szomorú volt a hangja, ő érezte, hogy ez a szomorúság nem belülről fakad, ám azt tudta: semmi jót nem jelent a számára.

Aztán a másik felállt, és szinte futott az autóig. Megindult arrafelé ő is, de mire odaért, a kocsi ajtaja becsapódott, a motor felzúgott, s a jármű pillanatok múlva már messze járt.

Szörnyen érezte magát. Nem tudta hol van, viszont azt igen, hogy valami végérvényesen megváltozott az életében. Egy ideig a réten maradt, de ahogy kezdett leszállni az este, és egyre hűvösebb lett, fájni kezdett, ezért elindult a szélső házak felé. Az utcákon megugatták a kutyák. Próbált valami nyugodt helyet keresni magának. Ám mindenhol ellenséges volt irányában a hangulat. Nem tudta, mitévő legyen, hová menjen, hol lelhet valami menedéket. Csak ment, ment szomorúan, míg nem kiért az állomásra.

Az állomáson mindig sokan voltak. Az emberek többféleképpen viszonyultak hozzá. Ő érezte a járókelők érzelmeit. Tudta, hogy egyesek sajnálják, mások közömbösek, megint mások viszont nem szerették, és megpróbálták elzavarni. Hogy ne bántsák, inkább kikerült mindenkit. Azért nem maradt mindenféle törődés nélkül: mindig volt egy-egy ember, aki adott neki pár falatnyi ételt. Vízet a forgalmistáktól kapott. Enni-innivalója tehát volt, még helyet is talált magának, ahol rossz idő esetén elbújhatott az eső, a szél és a hideg elől. Jószerével semmiben sem szenvedett hiányt, mégis napról napra rosszabbul érezte magát. Hiányzott neki a régi, megszokott környezete, és egyre jobban vágyott haza. Ment volna, de félt is, nem tudta, hogyan fogadná hűtlenné vált családja. Nem tudta, mi romlott el közöttük, de azt tudta, hogy ő mindig szerette őket. Napokon keresztül rágódott a menni és a maradni között, míg végre úgy döntött, hogy hazamegy, legyen bármilyen is a fogadtatás. Az elhatározást tett követte. Elindult, lefelé a sínek mentén...

A mozdonyvezetőnek nem volt jó a napja. Már a kezdet is: tovább aludt a kellesénél, éppen csak kiért munkakezdeésre. Az első vonata simán célba ért, a kezdeti rossz hangulata tovatűnt. Elindult a második vonattal, de már az első állomásról nem tudott továbbmenni, mert valami elromlott a motorban. Végre, nagy sokára lelket vert bele, és folytathatta útját. Jókora késés jött össze a vacakoló mozdony miatt, ami bosszantotta, mert ő szerette a pontosságot, de nem szerette a kapkodást, ami a késéseket törvényszerűen követte. Tehát most is sietett, hogy amennyire lehet, behozza a késést. Ez azzal járt, hogy egy picit gyorsabban ment, mint amennyit a szabályok megengedtek neki.

Sietsége persze nem gátolta abban, hogy mindent alaposan megfigyeljen. A pályán és a pálya mellett semmi nem kerülte el a figyelmét. A késés pedig lassan csökkenni kezdett, és a mozdonyvezető kezdett kissé megnyugodni. Egy kis város állomása felé közeledett, ami előtt egy nem túl éles, de hosszú kanyar volt, mindkét oldalán fákkal szegélyezve. Emiatt a kanyarba érve a mozdonyról nem lehetett látni, hogy mi van az ívben, illetve azon túl. Ezt a helyet nem szerette, mert már érték kellemetlen meglepetések itt. Odaérkezve a kezét most is - mint mindig - a fékre tette, hogy ha kell, időben lassíthasson.

A fák közül kiérve azonnal meglátta, ahogy az ősz csavargó - mert, hogy az volt, a kinézete alapján nem is lehetett kétséges - lehorgasztott fejjel bandukolt, hangosan dübörgő mozdonyával szemben. Láthatóan nem vett tudomást a körülötte levő világról. Mivel nagyon közel volt a sínekhez, a gépész megnyomta a dudát. Még nem akart fékezni - a késés miatt -, de azt remélte, hogy a kürt hangja majd megriasztja a szembe jövő öreget. Úgy is történt: az - észrevéve a felé száguldó vonat - ijedtében ugrott egyet, de rossz irányba. Mire a mozdonyvezető fékezhette volna, már nem tehetett semmit: egy tompa koppanás jelezte számára, hogy szegénynek vége lett.

„Nem tehettem semmit!”, mentegette magát gondolatban. Azután a gazdáját emlegette fel: „Milyen ember az olyan, aki kidobja megöregedett kutyáját!”

Szomorú volt, és még az a tudat sem vigasztalta, hogy szegénynek talán jobb is így...

Nógrády Andor

A fészek

Az asszony kivörösödve kaparta az ásóra száradt sarat. Így eltenni egy szerszámot! - dohogta mérgesen, s azzal nekipengette a kamra melletti sárkaparónak. A rozsdafestett földdarabkák kopogva szóródtak szerteszét. Ahogy elkészült, vállára vette az ásót, kiemelte a sarokból a gereblyét, s elindult a kiskert felé.

-Kiskert! Hova lett a két év alatt, amíg a ház épült? Pedig de szép volt! Aki csak elment erre, az mind megnézte. Nem baj! - vigasztalta, magát. Ez is lesz olyan! Ma felásom, s megcsinálom az ágyásokat, aztán bevetem virágmaggal. Csupa szép virággal. Jól mutat majd a vajszinû fal előtt. A vajszint õ találta ki. Az embernek ugyan sehogyse tetszett, a gyerekek meg zöldet szerettek volna, õ azonban nem törődött ezzel. Keresztülvitte, hogy ilyen legyen. Egyébként is minden úgy történt idáig, ahogy õ akarta. Ez a ház is az õ műve. Micsoda költség volt! Csak amit kifizettek, az több millió forint! Aztán a sok munka, melyet õk adtak hozzá. Mennyi veszõdség. Megérte? Meg! Errõl álmodtak, álmodott tizenöt éven át. Hát most itt van. Kész van! Benne laknak. A megkeményedett malterdarabok összeszedésével kezdte a munkát, gereblyézéssel folytatta. Ahogy elõrehajolt, kendõje meglazult és elõrecsúszott. Megállt, felegyenesedett. Talán ez a mozdulat hozta magával, felpillantott az ereszre. Ekkor úgy érezte, halántéka szétpattan. Fenn, a csatorna mellett, a narancsszinû deszkára tapadva egy fecskefészek húzódott meg. Szûz Máriám, hogy õ eddig ezt nem vette észre! Vajon mikor került oda? Most már mindegy! Ez a fészek nem maradhat! Ha visszajönnek a lakói, összekeník a falat. Lepiszkítják! Az biztos, hogy lepiszkítják! Az õ szép, vajszinû falát! Le kell ütni! Elõször a gereblyével próbálkozott. A nyél azonban rövidnek bizonyult. Ágaskodott, de úgy sem érte el. Gondolkozni kezdett”, valahol kell lenni egy dióverõnek. Várjunk csak, hol is? Igen, már tudja. A padláson van. Pár perc múlva jókedvûen tért vissza. Kezében lóbálta a hosszú botot. Amint az eresz alá ért, a fészekre sújtott vele. Csak kétszer. Elég volt. Fialat, tapasztalatlan, gyenge pár rakhatta. Szalma alig akadt betûzve, a fala is vékony volt. Gyorsan ment a dolog. Elégedetten fektette le a dióverõt. Nem lesz elcsúfítva a fal! Váratlanul, maga sem értette, miért, de nagyon rosszkedvû lett. Szája keserûvé vált, úgy érezte, valami szorongatja a torkát. Aztán gyerekkori emlékek villantak fel: tavaszvárás, fecskehívogatás... Kendõje váratlanul ismét elõre csúszott. Dühösen rántott egyet rajta. Azért se fogják összepiszkítani a falat! Az õ falát! A vajszinû falat! Mire délután a család hazatért, a kiskertet már felásta.

Palóc Ica

Nagyanyó és a citeraszó

Öreg néne ül vasárnap az utcai padkán
Igazgatja ráncait takaros szoknyáján
Majd tekintete meseországba révedez
Arcán huncut kis mosoly jelenik meg

Ki tudja mily szép emlék bukkant fel a múltból
Nyolcvanöt év hosszú távolából
Az élet a szegénynek ha keserves is volt
Nem csak ürmöt néha örömet is nyújtott

Ebben a korban már minden széppé varázslódik
Ezért mosolyoghat a kis padon Nagyanyó is
S e szent feledhetetlen percben
Megszólal egy magnó rock zene szól az éterben

Nagyanyó szorosabbra húzza kendőjét fején
Bosszúsan legyint ettől vagytok oly kergék
Botjára támaszkodik beballag a kis kapun
Leül a tőkére a kút mellett az udvaron

Itt legalább nem zavarja a csinnadratta
Elő veszi imakönyvét s lapozgatja
Közben szundikálgat ősz feje meg-megbillen
Álmodik a múlttól álmodja hogy újra gyermek

Majd nagylány a fonóházban nagy a vigasság
Citeraszóra ropja táncát a fiatalság
Citeraszó de szép s egyre jobban hallik
Nagyanyó dereka közben ringva hajladozik

Hogy majdnem leesett lopva körül néz
Nehogy őt még vénségére kinevessék
De mi ez a citeraszó tisztán hallatszik
A csûrből jő lábujjhegyen oda lopakodik

Szeretett unokája citerázik álmélkodva látja
Mit ő szokott váltogatáskor tisztán azt dalolja
Mit ő is tanult egykor a szüleitől
Nemzedékről nemzedékre öröklődön

Így maradnak fenn azok a kincsek
Melyek századokon át melengetik szíveinket
Mitől az ember emberré válik
S egy könnycsepp a szem sarkába megjelenik

Pataki Katalin

A keserves mindenit / részlet /

Itt-ott a tavaszi napfényben meglibben a citromlepke. Elsőként kezdi meg a repülését, akár februárban is találkozhatunk vele. Olyan, mint egy lepkeüdér.

Bármennyire is igyekszem jól gazdálkodni az erőmmel, mégis alaposan elfáradok, mire a szürke sziklákhoz fölérlek. Leülök a kabátomra, és csendesen peregnek a könnyeim. Egyre homályosabban látom az alattam meghúzódó meseszép tájat. Ez egy olyan tavasz, amiben még nem volt részem. Előző év őszén a doktornő nyakon csípte a rákomat, és kidarabolta a testemből. Az altatásból fölbredve az első kérdésem az volt, hogy: - jövő héten mehetek a hegyre? - igen mehet. Jóízű nevetéssel kísérve jött a válasz. Majd szép lassan a múltó hetekkel mindent megértettem...

A műtét után ez az első tavaszom, amiben felügyelet nélkül járkálok. Tibi jut eszembe. Őt nem lehetett megmenteni. Az ő távozásáról nem írtak újságcikket, nem mondta be a tv a tragikus halálát. Mi, egyszerű kisemberek, szűk családi körben távozzunk, talán néhány kollega eljön és nem hisz a szemének és a fülének, amikor hallja a barna földet dübörögni a koporsótetőn. Mintha ez lenne az utolsó bekopogás a távozóknak, hogy jöjjön ki, most még lehet...

Sokszor hallottam, hogy minden ember egyenlő. Én ezt nem láttam, tapasztaltam eddigi életem során. Különbözőképpen élünk, küszködünk, és a halálba vezető út is „érdekesen” van kirakva. Egyetlen közös pont létezik az emberek életében, hogy a halál szobáján mindenkinek át kell haladni, ám üres kézzel! Ott megszûnik az ember szabta szabály, értékrend. A mozdulatlan semmi közepébe érünk, majd minden lélek egyé lesz!

Ezért háborúzunk, vesszük el a másét, fosztjuk meg erejétől, akaratától, hitétől. Elvesszük erőszakkal, hogy mi is elveszítsük, mert ahová megyünk, oda teljesen fölösleges. Már hetedik éve, hogy tudatosan írok, és nem olyan régen sikerült megértenem a megbocsátás lényegét. Igazán megbocsátani csak akkor tudunk, ha a körülmények rávezetnek. Előbb egy pillanattal sem. Mások sorsának is be kell teljesedni, meg kell várnunk egymást, majd a két ember együtt tud cselekedni. Simon Béla bácsinak köszönhetem, hogy három fejezetben megírhattam apám halálának tragikus történetét. 38 esztendő telt el, mire létrejöhett a találkozásunk Béla bácsival a gyöngyöstarjáni temető mellett. A fejezetek címe: A Tölgyes erdők titka, Tölgyes erdők suttogása, Tölgyes erdők zúgnak.

El tudtam engedni apám fájó emlékét, másképp látom az anyámat, így könnyebbek lettek a múltó napok. Simon Béla bácsi a tölem kapott megbocsátó szavakkal elindult egy más világba. A múlt elhagyása után több gondolatom jut az alkotásra, és nyílt meg előttem az út a gyógyulásomhoz. Számomra semmi nem okozott olyan lelki fájdalmat, mint a saját családom, ahová leszülettem. Biztos vagyok abban, hogy Tibi halála sem volt értelmetlen. Az ő családjá feladata a megtörtént tragédia elemzése.

Tibort és szerény személyemet gyermekkori ismeretség fûzte össze, mégis önvizsgálatra készítetett életemben. 2001-ben megszületett a Csokolom Ilka néni címû alkotásom, ami a Havashegy oldalban meghúzódó két tanya életét villantja föl a régi idõkbõl. Akkor még nem sejthettem, hogy a leírt történetnek tragikus folytatása lesz, és a gondolatok csak 2007-ben jelennek meg betûk formájában.

A Keserves mindenit, de cudarul bánik velünk az élet!!

Holeviczki Tibor emlékének ajánlom.

Szabicsné Dr. Borbély Éva:

A doktornő vagyok

Az orvosi rendelő csöndjét hirtelen telefoncsörgés zavarja meg. Bal könyökömnél a kagyló, az első csöngés után mindig felveszem.

- Tessék, a doktornő vagyok!

Tizenöt éve mondom a készülékbe nap, mint nap ezt a mondatot. Tizenöt éve jelenti a telefoncsörgés számomra az állandó készenlétet. Testemben, lelkemben, gondolataimban. Az odafigyelést, a tettekészséget, aggodalmat, máskor örömet. A rendelői telefon munkaeszköz. Nem hív rajta bárki, és nem hívnak rajta akármiért. Csak ha fontos.

Hogyan jutottam idáig?

Gyermekkoromban a doktor bácsi egy alacsony, köpcös kis zsidó emberke volt, akit mindenki megmosolygott hóbortjaiért, de ő volt a doktor. "Megyek a doktorhoz, a doktor azt mondta..." mondták, de alig halottam ezt a szót, "ORVOS". Eszembe jut, hogy néha bátyámmal mikor kicsik voltunk arról beszélgettünk, hogy a doktor vajon tud-e szellenteni és szokott-e? Lénye misztikus volt, távoli és elérhetetlen. Az ő lányával barátkozni ritka lehetőség volt, dicsekvésre okot adó, mert a pap lányával álltak csak szóba szívesen. A doktorék lakásába bemenni már felért egy főnyereménnyel. Lehetett róla mesélni szülőknek, nagyszülőknek, osztálytársaknak és ki lehetett színezní a történeteket. Soha nem jutott eszembe, hogy egyszer én is doktor leszek. És szinte a mai napig eszembe nem jutott még, hogy ha valaki belép a lakásomba, úgy érezhet, mint én kisgyerekként a doktoréknál. Gimnáziumban a kollégiumban az egyik lány egyszer azt mondta, hogy orvosira készül. Izgalmas volt és titokzatos. Azt mondta csak körzeti orvos lesz belőle, mert másként saját pályáját el nem tudja képzelni. Nem szerettem ezt a lányt. Lenézett és ki nem állhatott engem. Ettől kezdődően én is orvos akartam lenni. És kizárólag körzeti orvos, mert az az igazi hivatás, az egyedül üdvözítő. Szentül hittem ezt akkor. Az a lány aztán belgyógyász lett, én körzeti orvos. A falunkban mindenki drukkolt nekem és irigyelt, vagy nem drukkolt és nem irigyelt, de mindenki tudta, hogy orvosira készülök. Amikor a felvételi értesítést megkaptam, tíz perc alatt mindenki tudta a faluban: sikerült. És én ettől a naptól arról álmodtam, hogy azt mondhassam az embereknek: "A doktornő vagyok!"

Az egyetemen egyszer valami női lapban olvastam egy írást egy körzeti orvosról, aki lázas férfitbetegét látogatta és beleszeretett. Ő is így jelentkezett be, amikor megjelent. "A doktornő vagyok!" Talán nem is lett a vége happy end, én mégis annyira el voltam ragadtatva és azt gondoltam, én is így fogom megismerni életem nagy szerelmét. Nem így történt. Mégis, azóta is, ha megjelenek valahol, általában ez az első mondatom, és ettől helyreáll a lelki békém, és úgy érzem, bármilyen nehéz problémával megbirkózom.

Tizenöt év alatt sokszor kellett elmondanom ezt a mondatot, hogy helyreálljon a lelki békém és meg tudjak birkózni nagyon nehéz problémákkal.

Szabó Zoltán

ZARÁNDOKLAT A MÁRIA-VALÉRIA HÍDHOZ

Egy jelkép? Vagy más? Nem tudom,..
De milliók mennek át és vissza a hídon.
Mi vonzza oda az embert? Egy emlék?
Ha soha nem jártam volna arra,
Akkor is elmennék.

Esztergom? Párkány? A történelem?
Összefonódik ott minden elem.
A szemekben csillogás, az arcokon fény.
Öröm látni a sok fiatalt,
S akit kínoz a köszvény.

Ez legyen a kéz, amely hordoz minket!
Itt gyűjtsük kamránkba a sok kincset!
Itt legyen hamva kízó fájdalomknak!
Aki itt nem lelkesül,
Az született igazán holtnak...

Ősi ösztön terel oda minden magyart,
Ősi ösztön az, ami odahajt.
Nem tudjuk, mit találunk, de keresünk.
Talán a múltunk, talán a jövőnk,
Talán a jelenünk...

Orosz Gergely

Számítógépekről, hala(n)dóknak

Kezdetben vala a semmi.

Aztán hirtelen, minden előzmény nélkül létrejött egy új, az összes addig létezőnél fejlettebb és intelligensebb lény. A számítógép.

Sokan ezekre a kreatúrákra félelemmel vegyes tisztelettel tekintenek, míg mások egyenesen rettegnek tőlük. Való igaz, sok ember esett nekik áldozatul. Agyukat kiszívták, és már csak vegetatív spenótként tudnak tovább létezni, szinte szimbiózisban élve a számítógépükkel.

De mégis, ha valaki megtanulja a velük való bánásmódot, (ami nem feltétlenül jelenti azt, hogy eladja nekik a lelkét) akkor gyümölcsöző, és jövedelmező kapcsolatra lehet szert tenni.

Kezdjük az idegen anatómiájával.

A legfontosabb a ház, ami alapjába véve egy időtlen elnevezés, hiszen nem abban laknak, hanem egy fedél alatt humanoid szolgálóikkal, akik azonban elvakult módon túlértékelik kapcsolatukat, és önmagukat tekintik „gazdá”-nak.

A számítógép valójában a házban tartja a belső szerveit, és – legyen az bármilyen furcsa – az agyát is.

Ez valójában az emberek megtévesztésére szolgál, akik úgy hiszik, hogy az előttük lévő, színesen villogó kis tévészerű izé a feje. Pedig az valójában csak egy ablak, amelyen át kegyesen megengedi, hogy bepillantást nyerhessünk végtelen tudásának tárházába. (És hogy vicces videókat nézhessünk, amelyet az Internetről töltöttünk le.)

A számítógépnek azonban egyéb feláras kiegészítői is vannak, amelyek megkönnyítik a vele való kommunikációt.

Kezdetnek ott van mindjárt a billentyűzet. Ezt azok kedvéért találták ki, akik kezdetben még a monitorhoz intézték mondandójukat, holott a lénynek akkor még nem is volt füle. (Ezt később fedezték fel, „Mikrofon” néven került be a köztudatba.)

A billentyűzetet kétkézes használatra tervezték, de a tudósok sajnos túl optimisták voltak. Ma már tudjuk, hogy az az igazán nagy játékos, aki nem két kézzel, de két UJJAL tud pötyögni. Esetleg még az Entert is megtalálja.

Ha közöltük, mit szeretnénk, egy döglött egérhez hasonló tárgy odébb-lökdösésével, illetve nyomogatásával jelezhetjük, hogy tulajdonképpen választ is szeretnénk kapni a bevitt problémára.

Ha azonban nem elég szalonképesen jeleztük kérésünk, esetleg túl türelmetlenek vagyunk kivárni a dicső alkotói folyamat végét, és kattintgatni kezdünk, akkor a régebbi típusú, szentimentálisabb gépek annyira a szívükre vehetik, hogy nemtetszésüket sztrájkjal, vagyis munkabeszüntetéssel jelzik.

Ezt szokás lefagyásként is emlegetni.

Ha azonban végig türelmesek és udvariasak maradunk, még a sokadik újraindítás után is, akkor esetleg megkapjuk azt a kegyet, hogy a többi funkció is elérhetővé válik számunkra. A tapasztaltabb felhasználók már játszhatnak olyan izgalmas tartozékokkal is, mint a miniatűr házinyomda. (Közismertebb nevén nyomtató.)

Ez például egy vicces kis készülék. Ugyan papírszemét-szaporítónak is kiváló, de tintapocsékolónak teljesen tökéletes. Olyan dokumentumokat lehet vele sokszorosítani, amik előbb vagy utóbb úgyszólván elvesznek valahol, vagy épp később az írójuk ellen fordulnak.

Nagy ritkán azért nyomtatódik egy-egy értékesebb mű is...

Akik viszont nem elégednek meg ezekkel a csodás funkciókkal, azok elkezdhetnek ismerkedni a programokkal.

Vannak kimondottan felhasználóbarát típusok, de amelyek nem ilyen, azzal vigyázni kell, mert lehet, hogy harap.

Elegendő tapasztalat birtokában (ami azt jelenti, hogy tisztában vagyunk a következőkkel.

1: Az egér sajt nélkül is üzemel. 2: Az aknakeresőben nem az életünkkel játszunk.

És 3: A Kék halál nem egy színes csuklyát viselő kaszás) meg lehet tenni a legnagyobb kis lépést: Felfedezni az Internetet.

Annyit azért tudni kell az Internetről, hogy a hadsereg fejlesztette ki, azzal a célzattal, hogy a messzi-messzi vidékeken harcoló katonák bárhol könnyedén hozzá tudjanak férni... az erotikus képekhez.

Na persze nem kell félni. Az átlag felhasználót az ilyen témájú oldalak egyáltalán nem érdeklik. Mindenki tudja, hogy az ilyen tartalmú webhelyek csak vegetálnak. Olyan alacsony a látogatottságuk, hogy az a néhány darab, ami eddig valami csoda folytán megmaradt, hamarosan el fog süllyedni az információtenger mélyében.

Viszont!

Az Internet egy különös veszélyt is rejt magában! Nem csak poénos videók, vicces játékok és illegális filmek vannak rajta... hanem vírusok is, amelyek bizony könnyen beszerezhetőek.

Ha látjuk, hogy a gépünk izzad, kivörösödött, vagy éppen tüsszög, akkor sejtethetjük, hogy valami baj van.

Ilyen esetben fektessük a gépházat melegágyba, és hagyjuk pihenni. De soha, ismétlem, soha, semmilyen esetben ne dugjunk se C, se D vitamint a lemezmeghajtóba. Nem ezt jelenti ez a két betű.

Végül, de nem utolsó sorban beszéljünk még az adathordozókról.

Adathordozóknak nevezzük mindazon dolgokat, amelyek adatainkat, (ezek akár személyesek is lehetnek) avagy számunkra fontos információkat tárolnak. Tehát: bevásárló lista, határidőnapló, APEH. Első kettő írható és olvasható memória, de a másikba egy átlag felhasználónak nincs beleszólása.

Világunkat tehát a számítógépek uralják.

A jövőben nagyon fontos lehet, hogy jól ismerjük őket. Hiszen övék minden adat, övék a tudás, ami hatalom. Akinek hatalma van, azzal pedig érdemes jóban lenni, hiszen először mindig a barátoknak jut a forró gesztenye.

Szvita

Egy kőműves...

Kiadták már a parancsot,
-egy kőműves nem elég-
épüljön föl Déva vára,
ha lehet, hát mielőbb!

Elkészültek már a tervek,
-két kőműves nem elég.-
Égig érjen minden tornya,
szomszédja a magas ég!

Kő a kőre rakosodik,
-hat kőműves nem elég,-
fal a falhoz igazodik,
bámulja a messzeség.

Ám reggelre a fal omlik,
-tíz kőműves nem elég.-
Hogy a vár felépülhessen,
elkel most a segítség.

Reggelre mégis leomlik.
- Tizenkettő sem elég!-
Kell most hozzá még valaki:
egy szerető feleség.

Egy szerető feleségnek
utolsó csepp vére is.
Oda lett hát Kelemennek
a szerető szíve is.

“Áldozat kell? Tessék, itt van!”
De bármily nagy volt az ár,
mégis, mégis áll már büszkén,
elkészült hát Déva vár!

Tóth Imre

Emlék

Ayai nagymamám sokat mesélt nekem. Nem úgy, mint más felnőttek a régmúltról. Az ő meséiben mindig különleges hősök szerepeltek, akik tán nem is voltak igazán emberek. Többek voltak ők holmi egyszerû halandónál. Olyat tudtak ők, ami az én kisgyerekkori fantáziámat igen meg tudta lódítani. Mesélt a nagymamám tündérekéről, boszorkányokról, olyan asszonyokról, akik bûbájosak voltak, varázserõvel bírtak, rontást tudtak hozni, de a rontást el is tudták ûzni.

Mikor az őszi esték egyre hosszabbak lettek, mikor már nem sok munka akadt a kertben és a ház körül, befûtöttünk a mama kis kályhájába, majd amikor már elég meleg volt a kis szobában, leültem mellé és hallgattam a meséjét. Volt neki egy réges-régi szakadt borítójú könyve, szinte laskaként lebegtek benne a lapok, de olyan óvatossággal tudta lapozni, hogy sohasem jutott eszembe: ezek a lapok ki is szakadhatnak. A történetek hasonlítottak Ludas Matyi kalandjaira, de ördögök, boszorkányok, jó és gonosz tündérek szerepeltek benne. Sokszor már nem is azt a történetet olvasta el a mamám, ami a lapokon rejtõzött, hanem a képek alapján meglódukt a fantáziája, mert a könyvben igen félelmetes rajzok és képek sorakoztak. Ezekrõl jutott aztán eszébe nagyanyámnak az a sok rejtelmes és sejtelmes mese. Szájtátva hallgattam, még a kishúgom is, aki pedig még akkoriban nem sokat érthetett az egészbrõl, de együtt izgult velem, velünk, vajon mi lesz a történet vége.

Karácsony közeledtével egyre többet beszélgettünk az ünneprõl, Jézusról, az õ cselekedeteirõl. Sokat olvastunk a nagy bibliából. Ebben is voltak csodák, nagyszerû dolgok, de akármilyen hihetetlen dolgot is hallottunk, az a mamám szájából szentül és igazul hangzott. Mesélt a kis Jézus családjáról, Betlehemrõl, a pásztorokról, elénekelte a karácsonyi énekeket, meg is tanultuk mindet hamarosan. Mi már a karácsonyi várakozásban annyira felkészítettük a lelkünket a csodavárásra, hogy alig tudtuk kivárni a fenyõ és az ajándék érkezését. Mert hozzánk a fenyõ feldíszítve érkezett!

Eljött a várva várt este, már alig vártuk a Jézuska érkezését. Nálunk ugyanis Ő maga hozta a karácsonyfát! Mamánk ki-kiszaladt az udvarra, az utcára, még néha a szomszédba is átment, hogy a Jézuska hírét minél hamarabb meghozhassa. Vártuk, mikor jön vissza a mi mamánk, de rendszerint lemaradt a nagy eseményrõl. Egy pissenés sem hallatszott már, hogy meghallhassuk a Jézuska érkezését. Aztán egyszerre csak halk csengettyû szõlt odakinn. Olyan csodálatos volt annak a hangja, mintha kristályból lett volna.

Bizony, odakinn a tornácon kristálycsengettyû szólt, jelezvén: eljött a nagy pillanat. Édesanyám kinyitotta az ajtót, s ekkor egy tündéri jelenség lépett be a konyhába. Fehér, csillogó ruhában jött, nesztelenül haladt, mi meg énekeltük a „Mennyből az angyal”-t. A csodás lény kezében tartotta a feldíszített fenyőfát, amely ettől a szentséges pillanattól egyszerre karácsonyfává vált. A „Jézuska” lassan odalépett a kis asztalkához, óvatosan lehelyezte a fácskát az asztalközépre, libbent egyet, majd óvatos léptekkel eltűnt a sötétben. Mi meg csak énekeltük a „Kiskarácsonyt”... Alig néhány perc múlva sebesen loholva, kipirultan toppant be a mamánk a konyhaajtón.

- Hát itt már járt a Jézuska? - csapta össze a kezét meglepetésében.
- Persze, míg én a szomszédban voltam - erősködött -, addig belopózott hozzánk.

Mennyire sajnálta, hogy idén is lemaradt a nagy eseményről. El kellett neki mesélni részletesen, hogy történt, mint történt, mit hallottunk, honnan lehetett tudni, hogy a Jézuska már itt van a közelben. Mikor a kristálycsengettyût meséltük, mindig elmondta, mennyire szeretné végre ő is hallani egyszer azt a mennyei zenét! Szegényke, minden évben lemaradt róla! így sajnálkoztunk, de aztán az ajándékosztás elfeledtette velünk mamánk balszerencsését.

Akkoriban nem volt szokásban nálunk a nagy karácsonyi ajándékosztás. Csak valami csekélyke értékű, de annál hasznosabb, szükséges holmit vagy ritka csemegét hozott a Jézuska. De mi ennek is nagyon örültünk.

Nincs meg már az a titokzatos könyv sem, amely annyi csodát rejtett; nem tudom, kinél van a nagy biblia; régen volt már menyasszony az a szomszéd lány, akinek az esküvői ruháját a mamám annak idején magára öltötte. Velünk volt akkor még a mamánk, aki nélkül oly sok karácsonyom múlt el azóta, de el nem feledhetem áhítatos meséit, gyöngyöző kacagását, amely fülemben most is úgy cseng, mint a kristálycsengettyû hangja boldog kisgyermekkorom idején.

Zsiga Lajos

**Babesány Józsefnének - kukának a
Pásztói Kiállítás megnyitója alkalmából,
Pásztó-2007-02-09-én**

A FESTŐ SZÁRNYAI (fortissimo)

Ült a teraszon témára várva,
Hiába nézett mélyen magába,
Előtte a vászon némán, árván,
Hófehéren, mint a márvány.

Feje fölött egy fecskefészek,
Madár kiszállt, de visszanézett.
Festő látta, szárnyával intett,
Repülni hívta, látni a tengert.

Gondolatba fölröppent ő is,
Teste földön maradt mégis.
Nézte a madarat, csak nézte,
Ahogy eltűnik a messzeségbe.

Szárnya helyett kezében az ecset,
Mint karmester vezényli a színeket.
Fölröppen az égbe, az azúrkékbe,
S mint villám csapódik a tengerbe.

Nincs madár, ki röptét követni tudná,
Izzik a fény a festő könnyes szemén.
Tüzet, lángot, fényt, reményt varázsol,
Keretbe zárt festménye kifeszített egén.

A ő szabadsága a madáréval is felér,
Talán sokkal nagyobb is, mint az övé,
Ő lélekből lélekbe száll a színeken át,
Az érzelmek örökké forgó színpadán.

Nem úgy, mint a madár,
Ki csak felrepül, s leszáll,
S nem mutatja meg soha,
Ezt a világot, ami egy csoda.

Zsitvai József

Tornyosnémetitől Dél - Afrikáig

- regényrészlet -

Az indulás napján reggel hatkor ott vagyok Lajoséknál. Együtt fogyasztottuk a reggelit. Induláskor azt mondja Lajos barátom: Isten veletek! Nagyon vigyázz Gizellára!

Kézfogáskor a kezembe csúsztat valamit. Az ujját a szájára téve csendre int. Óvszert adott a vén gazember!

Doverig minden simán ment. Elhelyeztük a kocsikat odalent, mi pedig fel a fedélzetre, a többi utassal. Kicsit hosszú lesz ez a négy óra, de nem vettem hálókabint, mert az drágább. Azért megkérdezem, hogy érzi magát, nem fázik - e? Gizella a nagy kék szemeivel mélyen beletekint az arcomba. Citerázik a szívem. Azt mondja, csodálatos szabadságérzetet ad a tenger. A hálókabinok felé mutató nyíl irányába megyünk. A szolgálatot teljesítő nővel beszélget... már hozza is a kabinkulcsot. - Azt mondja szerencsénk van , mert valaki lemaradt! Kabin: emeletes ágyak, jó vastag takarók, frissen húzott ágyneművel. Gizella sonkás szendvicset és whiskyt húz elő. Abból kortyolgatunk.. Éhesek is voltunk, hiszen csak egy-két helyen álltunk meg teára napközben. Most este kilenc óra. Még három óránk van pihenésre. Gizella vetkőzni kezd. Engem is biztat, mire várok? Egyre többet enged meg magának. A közeledése merész. Ne töprengj, csak szeress, amíg van időnk! A tenger hullámai elringatnak!

Nagyon hamar értünk Ostendébe... Gizella mosolyog. Az élet olyan rövid, néha élni kell a lehetőséggel. Kikötés után megkaptuk a kocsit. Gizella kedves szavakkal irányít a vezetésben: legjobban ismerve szülőhazájának hegyeit, völgyeit. Igyekezett a legszebb részeken át kalauzolni. Aztán megpillantottuk Koblenzt. A szülők a külső város peremén laknak. Domboldalon, szerpentinén lehet megközelíteni a kétszintes családi házat. Virágos kert a szivárvány minden színében. A szülőkön kívül két leánytestvére, és egy bátyja él itt. A fiú alapított családot: két kis gyermeke van.

Kinyílik az emeleti ablak... Halló Anya! Megjöttem! Hol van Lajos és a gyerekek? Odahaza maradtak!

Dermedt csend... Az ajtó csak nem nyílik... már öt perc is eltelt.

Az anya és a nővér megilletődve áll az ajtóban. Gizella bemutat. Természetesen, nem az én személyemet várták. Engem itt hagytak. Ők egy külön szobában tárgyalnak. Közben az apa is előkerült. Ő az, aki ki akar kérdezni. Jó masszív öreg. A kezét nyújtja. Kíváncsi, miféle vagyok. Ugyanúgy adom-e elő a jövetelünket, mint a lánya? Sikerült az apát megnyugtatnom. Aztán Gizella is előkerült, ő meséli nekem angolul, hogy a család nem akarta elhinni az igazat.

Azt hitték, hogy ő elhagyta a családját, és lelépett velem. Közösen felhívták Lajost, Leicesterben, aki elmondta nekik, hogy ő és a felesége a legnagyobb egyetértésben és szeretetben élnek együtt, a feleségét kísérő úriember a család bizalmasa, az ő legjobb barátja.

Zsitvainé Borsos Irén

Segítek!

A Posta Elszámoló Központ szeretett munkahelyem volt. Szinte minden kolléganő érdeklődött a természetgyógyászati módszerek felől. Gyakran kérdezték, milyen új dolgokat tanultam a legutóbbi tanfolyamon? Amit hasznosnak véltek, ők is alkalmazták. Egészségmegőrzés, betegség megelőzés címén vagy 10 féle gyógyteát vásároltam, s a keverékből naponta főztem teát a kollektívának.

Abban az időben úgy éjfél tájt havonta jelentkezett a VÍZÖNTŐ című tévéműsor. Sok érdekes dologról esett szó: különleges gyógyításokról, érdekes gyógymódokról, reinkarnációról, a buddhizmusról, ufókról, és még ki tudja... Soha nem lehettem olyan fáradt, hogy ezt ne lássam!

Egyik alkalommal a fokhagyma csodálatos gyógyító erejéről szóltak. Ilyen csodaszer nincs még egy a földön! hangzott a szakemberek és a gyógyultak szájából. Bemutatták más országokban milyen kultúrája van, s ünnepe a fokhagyma aratásnak! Amerikai, és távol keleti

tudósok meséltek legújabb kutatásaikról... Egyszer csak felfigyeltem egy gyógyítóra, aki a reuma gyógyításában különleges borogatást ajánlott. Elmondta a receptet, amely így hangzott:

„Három liter vízben megfőzünk egy kiló krumplit, a krumplit kivesszük, a lére van szükség. Főzzünk bele : tíz egész fej fokhagymát!” Precízen leírtam, hogy Margit kolléganőmnek evvel segíteni tudjak. Reggeltől estig ütögeti a számítógép billentyűit, pedig a kezén minden ízület el van deformálódva. Nemcsak szörnyen néz ki, hanem még fáj is szegénynek! A jövő évben mehet nyugdíjba, addig muszáj dolgoznia. Mi, a fiatalabbak, néha mosolygunk: ül a számítógép mögött, s azt mondja: Gyerekek! Legalább száz évesnek érzem magam!

A receptet átadtam Margitnak, aki nagyon örült, - ha ez használ, megszabadul a fájdalmaitól! Kolléganőimmel együtt örültünk... A hétfégi kép pihenőnap következett...

Hétfőn munkába menet jutott eszembe, vajon elkészítette Margit a kotyvalékot? Belépek, fejét felemeli, rám néz, látom savanyú ábrázatát. Na, mi a helyzet megcsináltad? Vagy nem? Megcsináltam... Na és, nem használt? Vagy mi van? Irénke... nem bírtam meginni...!

A bemutatóban szereplő alkotók adatai:

- *Balázs Ágnes: Pásztó, 1991, tanuló, Mátraszőlős.*
- *Bangó Mihályné: Salgótarján, 1947, nyugdíjas, Pásztó.*
- *Makuch Mihály: Szőny, 1962, vonatvezető, Pásztó.*
- *Nógrády Andor: Budapest, 1940, nyugdíjas tanár, Jobbágyi.*
- *Orosz Gergely: Pásztó, 1989, végzős gimnazista, Pásztó.*
- *Palóc Ica /Sándor Istvánné Dravecz Ilona/: Pásztó, 1941, nyugdíjas, Pásztó.*
- *Pataki Katalin: Gyöngyös, 1955, szabad szellemi foglalkozású, Gyöngyös.*
- *Szabó Zoltán: Pásztó, 1966, postai szállító, Pásztó.*
- *Szabicsné Dr. Borbély Éva: Tiszaroff, 1959, házi orvos, Bátonyterenye.*
- *Szvita: Pásztó, 1964, volt általános iskolai tanár, Pásztó.*
- *Tóth Imre: Biharugra, 1960. középiskolai tanár, Heréd.*
- *Zsiga Lajos: Érsekivádkert, 1947, nyugdíjas, Pásztó.*
- *Zsitvai József: Tornyosnémeti, 1928, nyugdíjas, Pásztó.*
- *Zsitvainé Borsos Irén: Cegléd, 1945, nyugdíjas, Pásztó.*

„FIGYELMET ÉRDEMEL” A PALÓCFÖLD!

Tisztelettel meghívjuk és szeretettel várjuk
Önt és kedves ismerőseit, barátait

2007. március 5-én (hétfőn), 17 órakor

a Balassi Bálint Megyei Könyvtár előadótermébe

3100 Salgótarján, Kassai sor 2.

Solymár József: A falu szája

(a Palócföld könyvek legújabb kiadványa)

és

Csohány Kálmán: A magam módján, magamnak

(Mikszáth könyvestéka 6.)

című kötetek bemutatójára

Az est vendégei:

B. KOVÁCS ISTVÁN régész, a Gömörország c. folyóirat főszerkesztője és

SZÁSZI ZOLTÁN újságíró, író, költő

(Rimaszombat)

Házigazda:

DR. PRAZNOVSZKY MIHÁLY, a Palócföld főszerkesztője

A program támogatója:

Palócföld
MISKOLC, RÉGYSZÉK, GÖMÖR-MÉNFIKAI

Palóc **pk** könyvek
föld

nka
Nemzeti Kulturális Alap

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Megint csend

március, fény és sugárzás,
kopog a pitymallat,
kopog, kérdez a tavasz,
kérdi, hol vagy, hol,
kérdi, miért, hogy nem lát,
hol vagy, hol vagy,
...már a múlt december
is köszöntött, kopogott,
villanyt kapcsoltál,
hallgatóztál, néztél,
ki köszönt, ki szólított,
...már azóta nem látlak,
próbállak hívni, idézni,
de nem látlak mégse,
...most mit szóljak,
mit válaszoljak a fénynek,
mit a Napnak, mit tavasznak,
amiért annyit imádkoztál,
amit szólongattál, jöjjön,
láthasd, láthasd, érezhesd,
...utoljára, ...Te tudtad,
tudtad, már ne is tagadd,
nem szóltál, miért, miért,
...most végre jött, kopog,
fénylik már, sugárzik,
virágzásnak indít, él, él,
csak Te nem vagy, nem,
nem látlak, nem hallak,
...Földön, égen sem,
vagy nincs hozzá szemem,
s nincs hozzá fülem,
mondd, hol vagy, hol,
a tavasz is kérdi, s néz,
néz ,de nem lát, már nem,
...én sem, várlak, fülelek,
talán meghaltál, ...Anyám,
talán meg, ...fáj, ...a világ,
a köldökzsínór is fáj,
fáj, kopogok, hallgatok,
az ajtót lesem, lesem,
s Te nem csoszogsz, nem,
hang sincs, hogy várj, várj,
a hang szádra fagyott,
talán decemberben már,
s a téllal elcsendesedett

Ipolypart (*akvarell*)

H. TÚRI KLÁRA

FÉSZEK-MELEG

ágát-ringató
feketerigó
bölcsődal-dúdoló
rímmel-faragó
fészek-melegére
sárgálló csőrére
kacsaringón
ágazna a szó
csiirri-jó
csiirri-csiir-rijó
töltekezni jó !
ágát-ringató
feketerigó
bölcsődal-dúdoló
rímfaragó
lélek-fehérre
füty melegébe
piroslik csőrén a szó
költeni jó !

FETYKÓ JUDIT

Téli tájban

Hófödte tájon, túl ködfátyolon,
végtelennek látszik a mező,
hull a hó, s a fehér paláston
a kristály csipkeszél egyre nő.

Cinke röpül az etetőre,
hol szalonna csüng madzagon,
éhes veréb ül a tetőre,
lesi a tyúkot az udvaron.

Kerítés tetején a szarka
cserregve vendégeket jelent,
a hó a mezőt betakarta,
varjústól ehetne idebent.

Míg keringelve lóg a cinke
szalonnástól körbe, s csipeget,
félve leszállva, nézegetve
veréb nyel tengeri-szemeket.

Beburkolódzva, tél-ruhában,
a rövidke nappal elpihen,
korai este homályában
dér száll a világra csendesen.

AUDITOR

Szávai Attila írásai

Irma

Irma egy átlagos testalkatú, átlagos öltözködésű asszony. Ha odahaza van, mindig az a sötétkék nejlonotthonka van rajta, amit annyira szeret. Leánykorában gyakran túlbonyolította az életét a férfidolgokat illetően. Túldimenzionálta a férfi-nő kapcsolat misztikumát. Nem értette pontosan az arányokat, ezért az átlagnál többet gyakorolta a szaporodást, amiért azok a férfiak aztán lenézték. Irmát ez nagyon megviselte. Irma most a bolt előtt áll, falusi közért szolid árukészlettel, az a fajta falusi kisbolt, ahol egy-két alapvető műszaki terméket is árulnak a sonka és kávészagban. Irma korát nehezen lehet behatárolni, bizonyos számítások és spekulációk szerint közelebb van már a hatvanhoz, mint az ötvenhez. Irma most is, mint általában, a bolt előtt fecseg néhány kortársa gyûrûjében. Hogy miről értekeznek a langyosan nedves tavaszi időben, nem tudni. A szerző nem sokat tenne rá, hogy nemzetbiztonsági kérdésekben foglalnak állást, ahogy így szinte összebújva suttognak. Egyik-másik néha kisandít a klikkből, hogy nem jön-e valaki. Valaki olyan. Közben nem veszik észre, hogy a bolt kijáratában állnak, feltartják a jóakarató embereket, útban vannak. Nem veszik észre magukat. És az a halk káromlás, kérem, erre a holtak is felkelnek, hogy utánanézzenek bizonyos ügyeknek a múlt ködeiben. Ez a „És azt tudjátok, hogy...?” aztán „Képzeljétek mit hallottam...” hogy ne is említsem a „Na...ezt hallgassátok...!” kezdetű szélhűdéseit, árulásait és fénytöréseit a társadalomnak. Irma már korábban is, ha éppen úgy alakult, többeket egyházi átkokkal fenyegetett meg. Először csak magában gyakorolt, edzette fantáziáját ez ügyben. Később a jobban sikerült szerzeményeket az utcára vitte és mondjuk így, ezekből élt. Sokszor egész jó forgalmat könyvelt el. Kis idő múltán már emberi sorsok múltak azon, hogy Irma milyen lábbal kelt fel reggel, vagy hogy mennyire égett meg a pirító. Könnyen felizgatja magát ilyen apróságokon. Irma manapság is válogatott egyházi átkokat szór két kézzel és teli pofával az emberre, ha így tartja helyesnek. Aztán, mivel vallásos, reflexszerűen elhadar magában egy-két imát, hogy véletlenül se maradjon restanciája az égben, mert szereti a korrekt dolgokat. Hogy ő maga korrekt, vagy sem, azt nem nagyon érzékeli. Valahol hajlam kérdése ez. A korrektségről, mint normális emberi tulajdonságról elég halvány képzei vannak. Csak nyomokban. Ha egy hajnalon valami nem várt égi parancsra be kellene neki határolni, akkor a korrektséget valami olyasmi lelki élmények közt keresné, mint mikor például kiveszi a sütekből a zsíros fényű pogácsákat, majd elfojtott hangon, kielégülten dülledő szemekkel mondja: jól van. A pogácsákat rendszerint önmagának süti, családja háta mögött, suttymban. Az egót valami olyasmi dolognak tartja, aminek csupán az önnön egó tud megfelelő alázattal lelki kielégülést okozni. Ez egyfajta szoftpornó szellemi maszturbáció, ami a zsíros fényű pogácsákban ölt alakot. A szexusnak ezt a kissé beteges, botlott és perverz formáját sejtí ugyan valamelyest, viszont nem nagyon érti. És pont így van az egyházi és világi dolgokkal is. Tudomásul veszi azokat, de nem érti az összefüggéseket. Így inkább maga kezd el összefüggéseket gyártani. A korával egyenes arányosságban tapasztalható szellemi lebomlás mostanában gyakran foglalkoztatja. Nemrég eszébe jutott, amit még leány korában osztott ki nagynénje, hogy „A kurva életbe Irma! Ideje lenne már befejezni ezt a rengeteg dürgést és üzekedést amit művelsz már itt a világban, ideje lenne felnőned már a világ más dolgaihoz is. Tessék templomba járni és meggyónni minden bűnödöt. Nézze meg az ember...”

Irma aztán egy napon elkezdte látogatni a lelki fertőtlenítő intézetet (ahogy eleinte nevezte), leimádkozta az összes angyalokat és szenteket az egekből, majd megfogadta, hogy eztán a lélek harmóniája lesz az első. Saját lelkének privát és megismételhetetlen harmóniája. A vallást komolyan vette, iparkodott mindig az egyházi ügyekben, első akart lenni. Azóta veszi komolyabban, ápolja nagyobb lelkesedéssel a falu kisebb híreit. Gondozza, kezelésbe veszi az információkat. Ezekben rendszerint van minden, a részeges önkormányzati képviselőtől kezdve, a nem túl meglepő módon, de tizenhat évesen egészen teherbe esett roma származású P. Rozáliáig. Irma aludt egyet a két nagy prioritású hírre, majd egybe öntötte a kettőt, kis tűzön egész délelőtt forralta (az ízek miatt), majd délután tálalta. Aztán napokig csámcsogott azon a falu, hogy a tisztelt képviselő úr azért alkoholista, mert felcsinálta a kiskorú P. Rozáliát, majd megrendült a szégyentől, ha esetleg majd azt mondják rá egyesek: elcigányosította a családját. És Irma szent meggyőződése hogy valójában ezért piázik. A falu egy ideig koptatta száján a hírt, aztán már nem érdekelt. És ilyenkor jön Irma és a következő képzelte összefüggés. Ahogy most is, a bolt előtt. Több asszony szája elé kapja kezét és halkán felsikolt. Irma tud valamit a polgármesterről, akiről pedig mindenki csak elismeréssel beszél a faluban. És Irma csak mondja... csak mondja...

Fel proletárok!

„Söröző a dagadó húgyhólyaghoz”. Ez a hely neve. Így írva. Amolyan útszéli kisvárosi kocsmá. Enyhe, viszont biztos bevételekkel. Kispénzű és néha hangos vendégekkel, akik esténként nem győzik túlordítani a zenegép erős és modern hangjait. A zenegépről nem a vendégek tehetnek. A pultban álló köpcös parasztember meggyőződésből tesz be válogatott modern antimuzsikákat a masinába, amire aztán jelentős hangerőt generál. „Tucc-Tucc-Tucc” – ez ordít óraszám esténként. Csak, hogy a vendégek jól szórakozzanak. Ez a meggyőződése: hangos zene egyenlő szórakozás. Tévedése gigászi, akár a wurlitzeri hangerő, amely egészen hasonlít néha egy vulkánkitörés robajaira. A vendégek elnézik neki ezt a kis kulturális lelkesedést, pontosabban fogalmazva ezt a meddő zenei missziót, aminek se eleje, se hátulja. Nem tesznek ellene, nem tehetnek ellene. Arra mindenesetre alkalmas a hangoskodás, hogy az alsó középosztály általa kiszolgált károsultjai ne értsék egymás szavát és így kizárólag saját, egyszerű de következetes gondolataikra és fantáziájukra hagyatkozzanak a világ és a Teremtő dolgai ügyeiben. Több vendég már otthon is magában beszél egy ideje, amitől először megijedtek a családok érzékenyebb tagjai. Aztán megszokták a dolgot. Aztán...

Odabent a „Húgyhólyagban” ritkán volt csak hangos szó, ritkán szabadultak fel szellemi szenvedélyek. Akkor is leginkább azon ment ki egyesekben a mentális biztosíték, hogy a pultban billegő köpcös parasztember magánszorgalomból és kedvezőtlen szociális helyzetű családjára gondolván olykor kissé feltornázta az egyébként olcsó és savanyú sör árát. Ilyenkor volt egy kis hangoskodás, tagadás és anyázás, majd a korcsmáros betett valami zenét a gépbe. Ez olyan hatással volt a nyugtalankodókra, mint csecsemőre a cumi: nem sok mindenre jó, viszont edződik rajta néhány érke a szerencsétlennek. Például hajlama lesz a szopásra, finomodnak szívási reflexei, amikkel a Teremtő megáldotta az emberiség ifjabb elkövetőit és amin emberi behatással később gyakran finomítanak még. Politikailag is. Utóbbi már a néhány forinttal átvert és zenegéppel elcsendesített borostás vendég gondolta, illetve sziszegte rossz fogai között. Neve Józsi, kora 51, vonattal járt dolgozni. Szakmája rejtélyes, nem sokat beszélt róla, akkor is úgy, mint valami titokról. Annyit tudni, hogy valami gyárban volt állása. Józsi meggyőződéses kommunista, amiért a korcsmáros parasztember gyakran kinevette és betette neki lejátzásra azt a nótát amiben az van, hogy „Fel proletárok...”

Ezért Józsi egyfajta ösztönös zsigeri gyűlöletet érzett otthon a múltkor is, mikor hangosan a kocsmárosra gondolt. Viszont munka után szokásához híven első dolga a „Hólyag” volt, ahol a földre lehetett köpni a törzsvendégnek, ha nagyon bajban volt már a savanyú sörből. A padlót esténként hypós vízzel öblítették fel, amitől kissé kórházi hangulat keveredett a kékes cigarettéfüstbe. Józsi, talán ennek okán, nemrég nagy nosztalgiával gondolt a felhőtlen évekre, mikor az akkor még boldog és egészen nőies felesége megszülte első gyermeküket. Később, első gyermeküknek is lett gyermeke, a feleség az évek alatt egészen elférfiasodott. Már mint testileg. Ez köszönhető az egészen szolid és vékony egzisztenciának, annak, hogy amíg az ura kocsmában ivott az évtizedek alatt, addig ő otthon kortyolta a szeszeket. Termete farönkszerű lett, arcra medveszerű, bajsza akár egy serdülő bányászfiúé. Józsi kiszeregette belőle, mondhatni le szokott róla és nem figyelt oda rá, ha illendőségről vagy udvariasságról volt szó. Gyakran illetlenül beszélt vele és még gyakrabban rossz foglalkozásokkal hozta hírbe felesége édesanyját. Többször tetteleg bántalmazta. A rendőrségi jegyzőkönyvbe is ezt nyilatkozta, miután konyhakéssel többször nyakon szúrta feleségét. Nem tudta miért tette. Majd a rendőrségi autó hátsó ülésén ezt hosszan és hangosan megvitatta magával. A rendőrség a kocsmából vitte el Józsit, aki nem ellenkezett, csak meg szeretne volna hallgatni utoljára azt az indulószerű kommunista mozgalmi nótát, mely a régi szép időkre emlékeztette.

Pincék (akvarell)

SZUNYOGH PÁL

UTOLSÓ LÍRA

*Lassan kiszivárogo belőlem az utolsó líra;
A szív nyitott hűtőszekrény, kiolvad belőle a szó:
-Szeretlek!*

*Csak vasalók és fritőzök melegítik kezed.
Hol mosogatód tegnapunk mélytányérjait?
-Hol keresselek?*

*Mint kísértethajó, hánykolódik mosógépben a szennyes.
Ki centrifugázza ki szememből a könnyet?
-Ha felejték?*

*S ki mer majd pillantásod függönyén túlra lopóznia,
Amin túl, mint begyûrt szalaggal megfojtott zene
-Hallgatódzik a csend.*

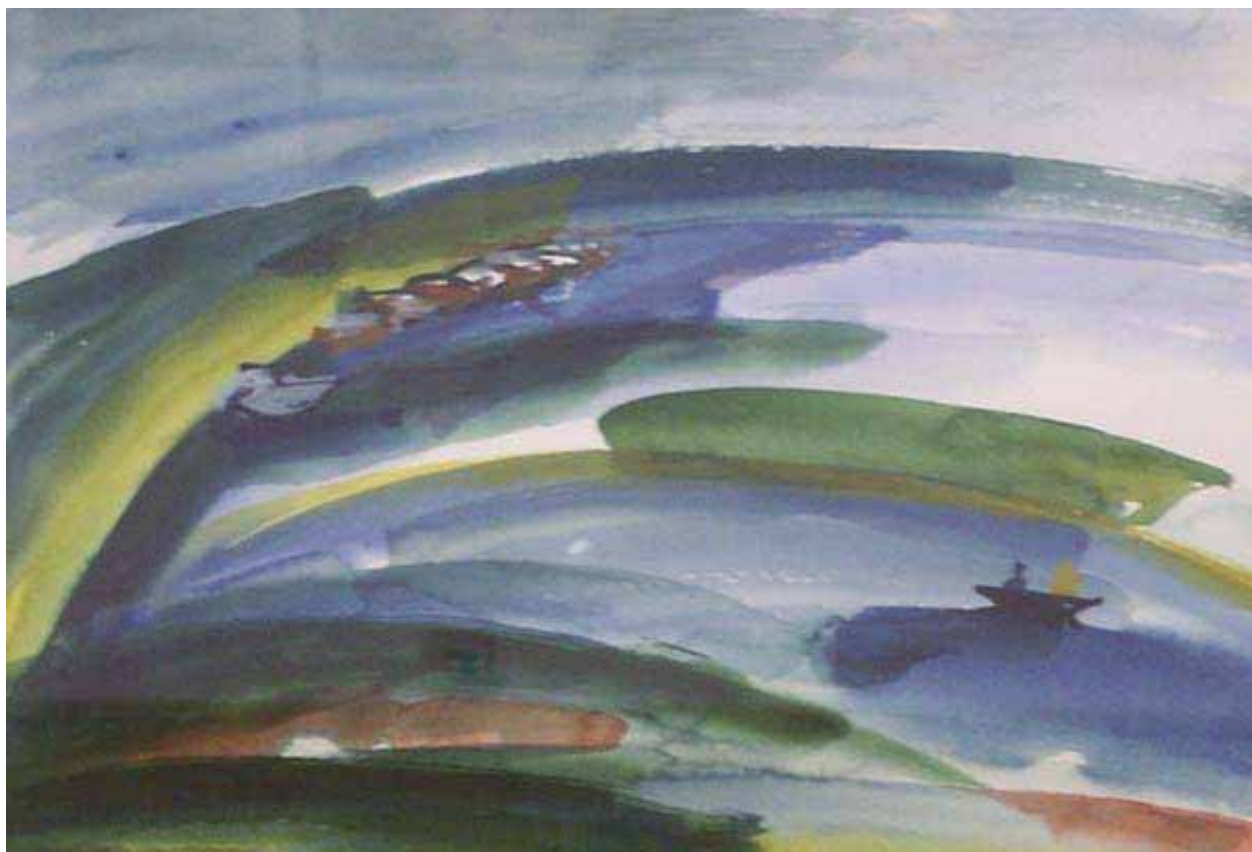
HÖRÖMPŐ GERGELY

Telihold Diósjenőn

Éjféltájt már kukorékolnak a kakasok,
halkan susmorog a holnapi szél,
az óratorony kifeszített drótjai húrján
sok jóllakott denevérnek zenél.

Teli szájjal, vigyorogva, vidáman néz a Hold,
betelve a látvánnyal, ezüst nyál
csordogál belőle súlytalanul a patakba,
kiben öntudatlan úszik a nyár.

Égbevesző jegenyék közt tündérek táncolnak,
a pincesor mellett agyagbarlang,
ördögös sóhajtozik ott mélyen.
Őrző angyalaik mosolyogva nézik:
ifjúságunk virág lett az égen.

Abádszalók (*akvarell*)

HÍREK

A Jókai-díj átadása

Február 18-án Jókai születésnapján, Révkomáromban rendezték meg a Jókai-díj átadó ünnepségét. Még az átadás órája is egybeesett a nagy írónk születésével. Az ünnepségen a díjat alapítók nevében Nick Ferenc mkl, a Falvak Kultúrájáért Egyesület elnöke és Dr. Keszegh Margit, a révkomáromi Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület elnöke köszöntötte a jelenlévőket, s mutatta be az általuk képviselt szervezeteket.

Megemlékeztek Dr. Szénássy Árpádról, a Magyar Kultúra Lovagjáról, a díj kitalálójáról, aki sajnos már nem lehetett közöttünk ezen az ünnepségen.

A felhívásra 31 pályázat érkezett. Legtöbbjük az anyaországból, de többnek szerzője él a Felvidéken, sőt Romániából is érkezett írás. A kiváló szakemberekből, írókból, költőkből álló zsűri egyhangúlag Dr. Pruzsinszky Sándor: Marczibányi-ház című írását tartotta a legméltóbbnak a Jókai-díjra. Az alkotó jutalma Jókai kezének másolata, egy díszes oklevél, s mindehhez harmincezer szlovák korona. A pénzdíjat Dr. Szénássy Árpád özvegye ajánlotta fel.

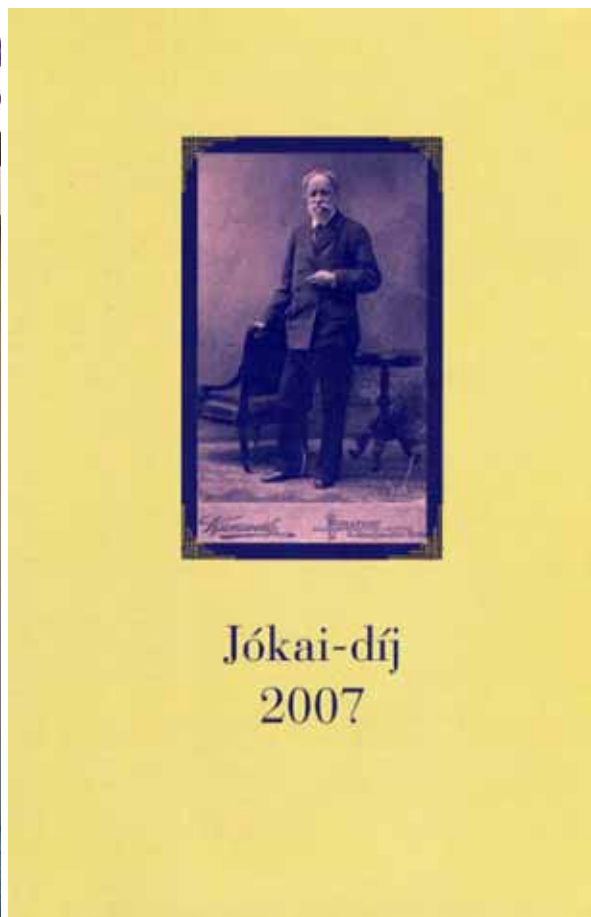
Az ünnepség résztvevői átvonultak a Jókai emléktáblához, hol a frissen díjazott helyezte el a rendezők nevében a koszorút. A Jókai-ünnep érdekessége, hogy ez alkalommal mutatták be a Jókai-díj 2007 című antológiát. A kötet szerkesztője, Végh József mkl a pályázatra érkezett legjobb alkotásokból állította össze a kinézetre is szép könyvet.

Dr Pruzsinszky Sándor a díj átvételekor

Koszorúzás az emléktáblánál

Végh József: Jókai díj 2007

Jókai kezének gipsz-szobra

Jókai emlékszoba a csúzi kastélyban

Pályázati felhívás

A pásztói székhelyű **Athéné Alkotó Kör** felvállalta a környéken élt és alkotott képzőművészek és irodalmárok emlékének méltó megőrzését. **Kelemen Gábor** kozárdi születésű, fiatalon elhunyt publicista, író, sokáig a Magyar Nemzet, később a Nógrád munkatársa, a falusi élet megélője, ismerője, Bajor Nagy Ernő szavaival az “ország tudósítója” volt. Halálának 15. évfordulója alkalmából rá emlékezve az **AAK** képzőművészeti és irodalmi pályázatot ír ki „Emlékek a faluból” címmel. A pályázaton részt vehet minden Nógrád megyében élő és alkotó amatőr képzőművész és irodalmár. Minden alkotó egy művel pályázhat.

A képzőművészeti alkotások:

- a, témája: a falusi élet, a vidék hétköznapjai, hagyományai, a faluban élő emberek gondjai,
örömei,
b, technikája: tetszőleges,
c, mérete:
- festmények, grafikák stb. esetében nem haladhatja meg az 50 x 70 cm -es méretet,
- szobrok, kislasztikák, faragások stb. esetében a magassága nem lehet 60 cm-nél nagyobb.

Az irodalmi alkotások:

- a, témája: megegyezik a képzőművészeti kategóriánál leírtakkal,
b, terjedelme:
-versek esetében max. 10 versszak
-prózai alkotásoknál kettő A/4-es oldal, 14-es betűmérettel.

A pályázatokra, kérjük, írják rá: “Emlékek a faluból” pályázat.

Beadási határidő:

2007. március 8.

Cím:

Képzőművészeti alkotások:
Teleki László Városi Művelődési Központ
3060 Pásztó
Deák F. u. 14.
Huberné Bodnár Edit
művelődésszervező

Irodalmi alkotások:
levélben:
Orosz Tiborné 3060 Pásztó Árpád u. 15.

e-mailban: szvita@pasztonet.hu

További pályázatok

In memoriam Lázár Ervin címmel meseíró-pályázatot hirdet a fővárosi Aranytíz Művelődési Központ. A kiírás értelmében legfeljebb húsz oldalas, szabad témájú, nem publikált meséket két kategóriában várják a szervezők. A 14-18 éves diákok, illetve a 19-30 éves amatőr alkotók **március 12-éig** küldhetik be műveiket a közelmúltban elhunyt Kossuth-díjas író emlékére hirdetett pályázatra.

A zsűri elnöke a Gergő-könyveiről ismert meseíró, Böszörményi Gyula lesz, az eredményt április 11-én, a költészet napján hirdetik ki.

Az ünnepélyes díjkiosztón egy Lázár Ervin-mese színpadi feldolgozását adják majd elő.

Halmos B. Ágnes, az Aranytíz Művelődési Központ sajtóreferense az MTI-nek elmondta: a fiatal meseírók feladata, hogy tovább vigyék Lázár Ervin örökségét.

Az intézmény tavalyi pályázatára több mint száz alkotás érkezett, a díjnyertes mese egyik főszereplője a Túró Rudikat eltüntető Hűtőszekrényajtófelrántó volt – idézte fel. (Forrás: [MTI](#))

A pályázat további részleteit az [Aranytíz Művelődési Központ honlapján](#) megtalálja.

Balatonfüred városa tizenötödik alkalommal hirdeti meg a Salvatore Quasimodo költőversenyt, amelyet idén először középiskolások számára is kiírnak – jelentették be a szervezők Budapesten.

A Nobel-díjas olasz költő emlékére rendezett felnőtt irodalmi versengésre május 31-ig nyújthatják be a pályázók magyar nyelvű alkotásaikat – mondta el Mezey Katalin, a Salvatore Quasimodo Alapítvány kuratóriumának elnöke.

Salvatore Quasimodo 1961-ben a Balaton-parti városban, a helyi szívkórházban nyerte vissza egészségét. A város vezetése 1993-ban alapítványt hozott létre a költő emlékére, a testület minden évben meghirdeti a verspályázatot. A legjobbnak ítélt alkotót ösztöndíjjal jutalmazza a zsűri.

Az alapítvány, az Olasz Kultúrintézet és a magyar kulturális tárca közreműködésével szervezett költőversenyre két magyar nyelvű, publikálatlan, máshol nem díjazott verssel lehet jelentkezni.

Mezey Katalin elmondta: évente mintegy kétszáz pályamű érkezik a világ minden tájáról. A másfél évtizedes múlttal rendelkező verseny fődíját elnyerte már mások mellett Károlyi Amy, Orbán Ottó és az Angliában élt Határ Győző. Tavaly Csiki László vehette át az elsimerést. Az idén először olaszul tanuló középiskolás diákok is indulhatnak a számukra rendezett pályázaton. A diákoktól egy 10-12 soros magyar nyelvű költeményt és annak olasz nyelvű fordítását várják a szervezők április 15-ig. Az ifjú költőket öt korosztályban díjazták.

A költőverseny díjazott verseinek megfilmesítésére újra meghívásos pályázatot hirdet meg a Quasimodo alapítvány, az IRKA Egyesület és Balatonfüred önkormányzata. A két költőverseny eredményeit szeptember 8-án Balatonfüreden hirdetik ki.

A Balaton értékeinek irodalmi bemutatását elismerő **Bertha Bulcsú Emlékdíjra** öt író pályázhat. A meghívott szerzők augusztus 1-ig beküldött irodalmi riporttal vagy publicisztikával indulhatnak. Az emlékdíj nyertesét a Quasimodo-díjjal együtt hirdetik ki Balatonfüreden. (Forrás: [MTI](#))

(www.litera.hu)

E havi számunk szerzői:

Cegléd József (Bácsalmás, 1954) Nagyoroszi,
közalkalmazott, író

Fetykó Judit (Sátoraljaújhely, 1956) Budapest,
közalkalmazott, író

Handó Péter (Salgótarján, 1961) Sóshartyán,
író, költő

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945) Vác,
református lelkész, költő

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Karaffa Gyula (Nyíregyháza, 1964) Nagyoroszi,
ny. közalkalmazott, vállalkozó

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

Móritz Mátyás (Budapest, 1981) Budapest,
internetes újságíró

Pogány Zoltán (Rozsnyó, 1960) Szádalmás,
műszaki technikus, költő

Tinyei Brigitta (Balassagyarmat, 1988) Rétság,
tanuló

Sagyibó Sándorné Sára Anna (Sente, 1955)
Romhány, rajztanár

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Szikra János (Bácsalmás, 1954) Pátka, költő

Szunyogh Pál (Balassagyarmat, 1963) Tereske,
nyomdász, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Tördelés/irodalom:
Karaffa Gyula

Helytörténet/fotó:
Végh József mkl.

Grafika/képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
0630-383-5385

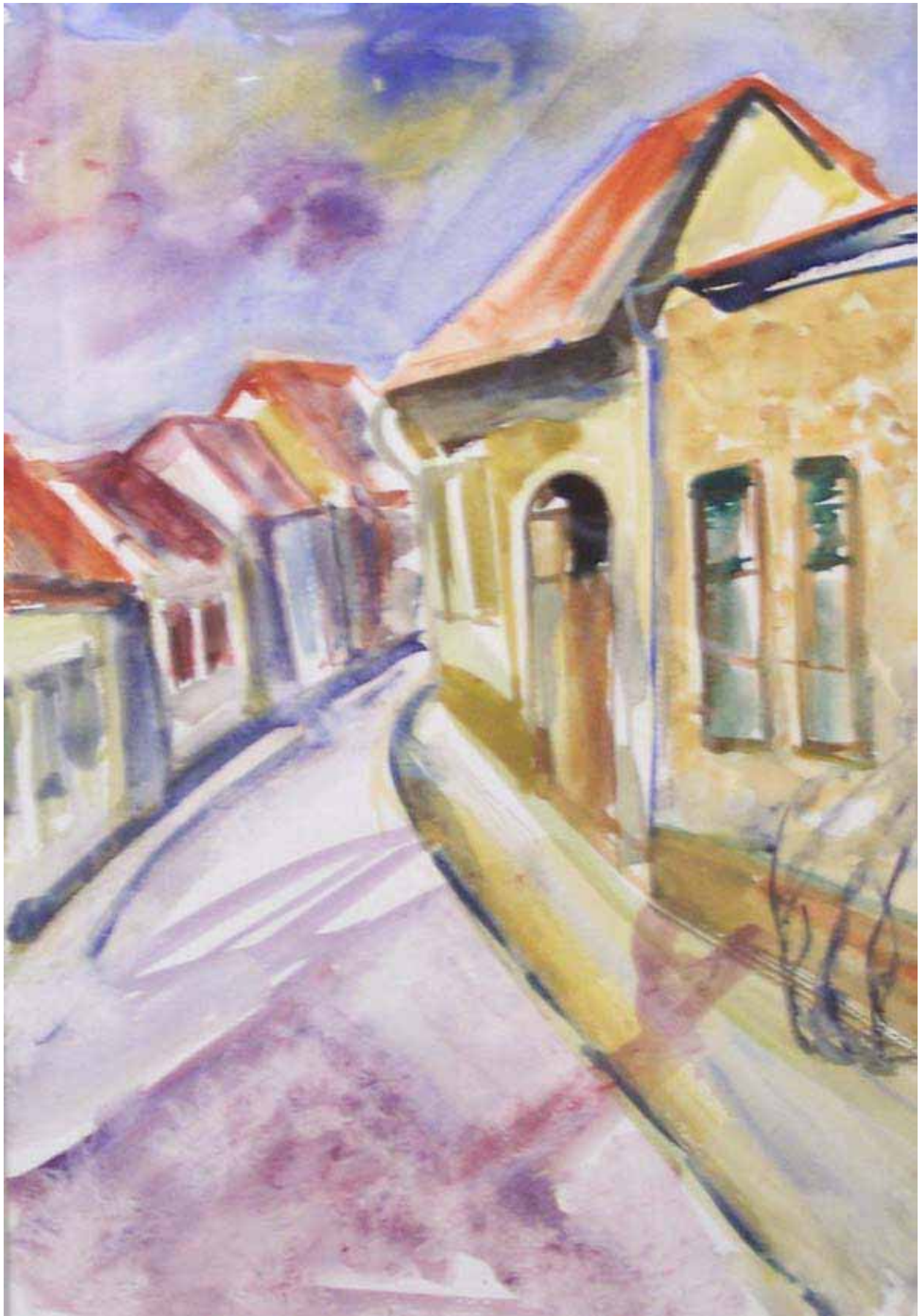
Email cím:

karaffagy@freemail.hu

hgev@freemail.hu

**Kiadja a rétsági Művelődési Központ
és Könyvtár**

**Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

Utca (akvarell)